Skupni cilji v kurikularni prenovi

Podjetnost

Skupni cilji v kurikularni prenovi
Urednica zbirke: dr. Ada Holcar

Podjetnost

Avtorji: dr. Janez Gorenc, mag. Apolonija Jerko, mag. Helena Skok Schlegel, mag. Sabina Taškar Beloglavec, dr. Blaž Zupan

Avtorici didaktičnih primerov: dr. Vilma Brodnik, Urška Harej Čoha

Strokovna recenzija: dr. Alenka Slavec Gomezel

Jezikovni pregled: Manja Žugman
Oblikovanje: Davor Grgičević
Grafični prelom: Art design, d. o. o.
Izdal in založil: Zavod RS za šolstvo
Predstavnica: Jasna Rojc
Urednica založbe: Simona Vozelj

Spletna izdaja
Ljubljana, 2026

Publikacija je brezplačna.
Objava na spletnem naslovu: www.zrss.si/pdf/Podjetnost.pdf

ZRSŠ ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ŠOLSTVO
REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN MLADINO
I FEEL SLOVENIA
Sofinancira Evropska unija

Zbirka je nastala v okviru projekta Kurikularna prenova – nove poti do znanja (KUP)

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 303729923

ISBN 978-961-03-1537-7 (PDF)

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Kazalo

1 Opis in namen področja 5

1.1 Kaj je podjetnost (v kurikularnem pomenu)? 5

1.2 Zakaj je podjetnost pomembna za učence danes in v prihodnje? 5

1.3 Povezava podjetnosti z izzivi 21. stoletja 6

1.4 Kaj pomeni »vrednost«? 6

1.5 Ključno sporočilo o podjetnosti 7

2 Ključne kompetence in skupni cilji 9

2.1 Referenčni okvir: EntreComp 9

2.2 Tridelna struktura podjetnosti 9

2.3 Skupni cilji: pregled in opis 11

3 Finančna in ekonomska pismenost kot del podjetnosti 14

4 Kriteriji uspešnosti pri razvijanju podjetnosti 16

5 Uresničevanje skupnih ciljev s področja podjetnosti pri pouku 18

5.1 Izhodišča za spodbujanje podjetnosti pri pouku 18

5.2 Didaktične usmeritve za vključevanje podjetnosti pri pouku 19

6 Primeri dejavnosti za uresničevanje podjetnosti pri pouku 24

6.1 Univerzalne krajše dejavnosti 25

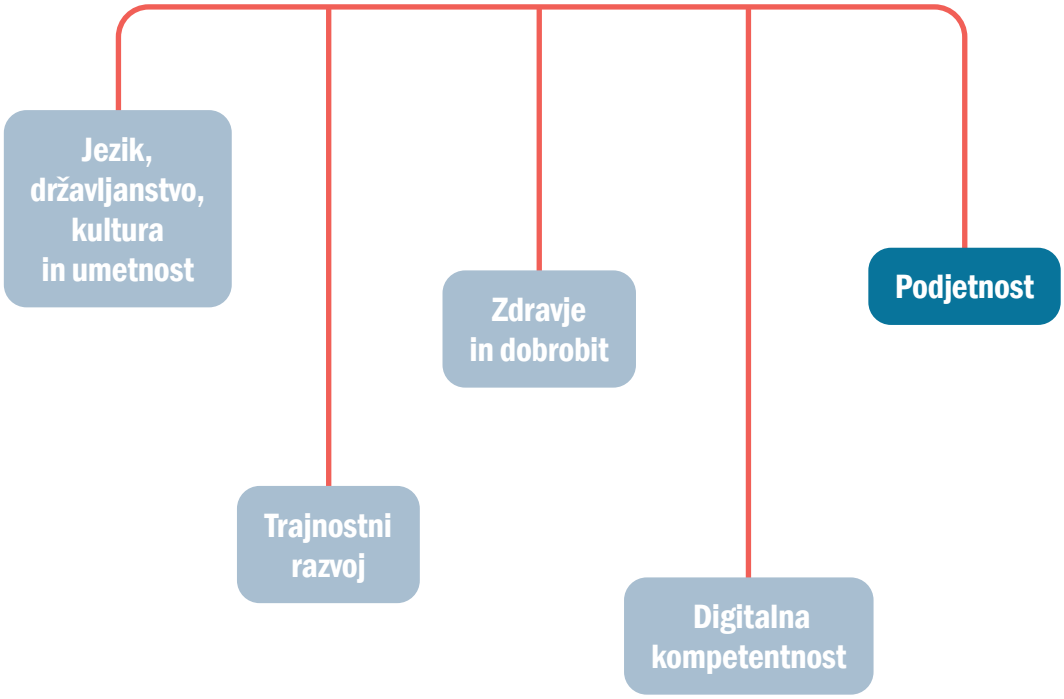
6.2 Primeri po predmetih 27

6.3 Primeri iz finančne pismenosti 37

7 Primeri učnih priprav 52

Viri in literatura 57

Področja skupnih ciljev

Zbirko *Skupni cilji v kurikularni prenovi* sestavljajo uvodni zvezek in pet vsebinskih zvezkov, od katerih vsak podrobneje predstavlja eno od področij skupnih ciljev.

Vsi zvezki zbirke so v elektronski obliki dostopni na povezavi: https://www.zrss.si/digitalna-bralnica/skupni-cilji/.

1 Opis in namen področja

1.1 Kaj je podjetnost (v kurikularnem pomenu)?

Podjetnost je zmožnost, da prepoznamo priložnosti ali razvijemo zamisli ter jih preoblikujemo v dejanja in rešitve, ki ustvarjajo vrednost za druge. Rešitev je lahko nov izdelek ali storitev, lahko pa tudi izboljšava obstoječega načina dela, učnega procesa, odnosa ali okolja. Pri tem vrednosti ne razumemo le kot denar ali gospodarsko korist. Rešitev lahko ustvarja uporabno, družbeno, kulturno ali ekonomsko vrednost, če je za ljudi ali skupnost koristna oziroma pomembna.

Podjetnost zato ni omejena na ustanavljanje podjetij in poslovni svet. Učenci jo razvijajo povsod, kjer opazijo problem ali priložnost, razumejo potrebe drugih, predlagajo zamisli, izberejo izvedljivo rešitev in naredijo konkretne korake za njeno uresničitev.

1.2 Zakaj je podjetnost pomembna za učence danes in v prihodnje?

Podjetnost učencem pomaga, da ne ostanejo le opazovalci sprememb, temveč se nanje znajo odzvati in pri njih dejavno sodelovati. Ne pripravlja jih zgolj na morebitno podjetniško pot, ampak na nadaljnje izobraževanje, delo, odgovorno življenje in sodelovanje v skupnosti.

Z razvijanjem podjetnosti učenci:

- krepijo ustvarjalnost, saj iščejo različne možnosti in oblikujejo nove ali izboljšane rešitve;
- razvijajo samoiniciativnost in samoučinkovitost, ker spoznavajo, da lahko s svojim znanjem in ravnanjem vplivajo na okolje;
- se učijo sodelovanja, dogovarjanja, delitve nalog in prevzemanja odgovornosti za skupni rezultat;
- razvijajo kritično mišljenje, saj preverjajo informacije, primerjajo možnosti in svoje odločitve utemeljujejo;
- se učijo obvladovati negotovost, tveganja, napake in neuspehe ter na podlagi le-teh izboljševati svoje zamisli;
- pridobivajo komunikacijske spretnosti, kot so poslušanje drugih, predstavljanje zamisli, utemeljevanje in sprejemanje povratnih informacij;

- razvijajo odgovoren odnos do virov, vključno s časom, znanjem, materiali in denarjem, ter s tem razvijajo tudi finančno pismenost;
- bolje spoznavajo svoje interese in sposobnosti, kar jim pomaga pri nadaljnjem izobraževanju in izbiri poklicne poti.

Učenci pri takšnem delu ne pridobivajo le znanja o podjetnosti. Predvsem se učijo, kako zamisel razviti, jo preveriti z drugimi, zbrati potrebne vire in narediti prvi izvedljiv korak. Tako postopoma razvijejo zaupanje, da se lahko tudi zahtevnih in nejasnih izzivov lotijo premišljeno, odgovorno in skupaj z drugimi.

1.3 Povezava podjetnosti z izzivi 21. stoletja

Učenci bodo vstopili v svet, v katerem se načini dela, poklici in potrebna znanja hitro spreminjajo. Vnaprej ne moremo natančno vedeti, s katerimi nalogami in problemi se bodo srečevali. Zato ni dovolj, da znajo ponoviti naučeno, temveč da prepoznajo uporabnost znanja. Pomembno je, da znajo prepoznati problem, poiskati informacije, povezati znanje z različnih področij, presoditi več možnosti in svoje zamisli pretvoriti v izvedljive korake. Pri tem se morajo znati odzivati tudi takrat, ko rešitev ni očitna in ko prvi poskus ne uspe.

Večina zahtevnejših izzivov presega zmožnosti posameznika. Njihovo reševanje zahteva sodelovanje, razumevanje različnih pogledov ter odgovorno uporabo časa, znanja, denarja in drugih virov. Podjetnost učence spodbuja, da pri odločanju ne razmišljajo le o lastnih koristih, ampak tudi o posledicah za druge, skupnost in okolje. Njeno bistvo je ustvarjanje vrednosti za druge: oblikovanje rešitev, ki ljudem nekaj olajšajo, izboljšajo kakovost življenja ali prispevajo k bolj vključujoči, pravični in odgovorni skupnosti.

1.4 Kaj pomeni »vrednost«?

Dobra zamisel še ne ustvarja vrednosti sama po sebi. Vrednost nastane šele v trenutku, ko zamisel pretvorimo v rešitev, ki je za posameznika ali skupnost koristna ali pomembna. Rešitev je lahko izdelek, storitev, dogodek, nov način dela ali izboljšava obstoječega stanja.

Osnovna opredelitev podjetnosti v okviru EntreComp izpostavlja finančno, kulturno in družbeno vrednost (Polšak, 2019). V tem priročniku za lažjo obravnavo šolskih dejavnosti uporabljamo didaktično razčlenitev na štiri povezane vidike. Posebej izpostavljamo uporabno vrednost, ki opisuje praktično korist rešitve. Izraz ekonomska vrednost uporabljamo širše od finančne koristi: poleg prihodkov in prihrankov vključuje tudi smotrnejšo uporabo omejenih virov. Ti vidiki se prekrivajo in niso štiri ločene kategorije iz okvira EntreComp:

- **uporabna:** rešitev prihrani čas, zmanjša napor, poenostavi opravilo ali odpravi konkreten avtentični problem;
- **družbena:** rešitev pomaga ljudem, spodbuja sodelovanje in vključevanje, krepi medsebojne odnose ali izboljšuje kakovost življenja;
- **kulturna:** rešitev ohranja, izraža ali bogati jezik, znanje, umetnost, običaje, identiteto in ustvarjalnost;
- **ekonomska:** rešitev ustvarja prihodke, zmanjšuje stroške ali omogoča učinkovitejšo uporabo razpoložljivih virov.

Ista rešitev pogosto hkrati ustvarja več vrst vrednosti. Na primer projekt medvrstniške učne pomoči lahko učencem olajša učenje in s tem ustvarja uporabno vrednost. Hkrati lahko krepi sodelovanje in občutek pripadnosti, kar pomeni družbeno vrednost. Da bi presodili njegovo korist, preverimo izkušnje sodelujočih in spremljamo, ali pomoč odgovarja na njihove učne potrebe.

Vrednosti ne presojajo samo ustvarjalci rešitve. Ugotavljamo jo na podlagi koristi za uporabnike ter učinkov na druge ljudi, skupnost in okolje. Zato je pomembno razumeti potrebe, izkušnje in okoliščine ljudi, ki jim je rešitev namenjena, ter preveriti, kako jim pomaga v praksi.

Pri presojanju in razvijanju vrednosti učence usmerjamo s štirimi ključnimi vprašanji:

- **Komu je rešitev namenjena (kdo je uporabnik ali ciljna skupina)?**
- **Katero konkretno potrebo ali izziv/problem rešujemo?**
- **Kaj se bo zaradi naše rešitve izboljšalo?**
- **Kako bomo z odzivi uporabnikov in opazovanjem uporabe preverili, ali jim rešitev dejansko pomaga?**

Uporabnik je posameznik ali skupina, ki rešitev uporablja oziroma jo bo uporabljala. Ciljna skupina so ljudje, ki jim je rešitev namenjena. Kadar oblikujemo sporočilo, njegovega prejemnika imenujemo naslovnik. Deležniki so širši krog posameznikov, skupin in organizacij, ki jih problem ali rešitev zadeva oziroma lahko vplivajo na njeno izvedbo. Pri razvoju rešitve zato upoštevamo uporabnike in druge relevantne deležnike. Takšen pristop učence premakne od vprašanja »*Kaj želimo narediti?*« k pomembnejšemu podjetnostnemu razmišljanju »*Kaj bo naša rešitev izboljšala in za koga?*«

1.5 Ključno sporočilo o podjetnosti

Podjetnost pomeni prehod od zamisli k dejanjem. Učenec ne ostane le pri ideji, temveč opredeli naslednje korake ter smiselno uporabi razpoložljive vire: čas, znanje, pomoč drugih, materiale in finančna sredstva.

Podjetnost je skupek povezanih kompetenc. Petnajst kompetenc iz okvira EntreComp se medsebojno dopolnjuje in prepleta. Posamezna spretnost, kot sta ustvarjalnost ali samoiniciativnost, sama po sebi še ne pomeni podjetnosti.

Vrednost ni samo denar. Rešitev lahko ustvarja uporabno, družbeno, kulturno ali ekonomsko vrednost. Finančna pismenost je pomemben del podjetnosti, vendar ni njen edini cilj.

Cilj razvijanja podjetnosti ni doseganje najvišje ravni pri vseh kompetencah. Učencem je treba ponuditi smiselne in njihovi razvojni stopnji primerne priložnosti, da posamezne kompetence postopoma razvijajo, nadgrajujejo in povezujejo.

Podjetnost razvijamo z dejavnim in izkustvenim učenjem. Učenci samostojno in v sodelovanju z drugimi prepoznavajo potrebe, razvijajo zamisli, vključujejo potrebne vire ter rešitve uresničujejo in preverjajo. Celoviti projekti jim omogočajo povezovanje podjetnostnih kompetenc, sodelovanje z ljudmi iz okolja in prevzemanje odgovornosti za lastni prispevek.

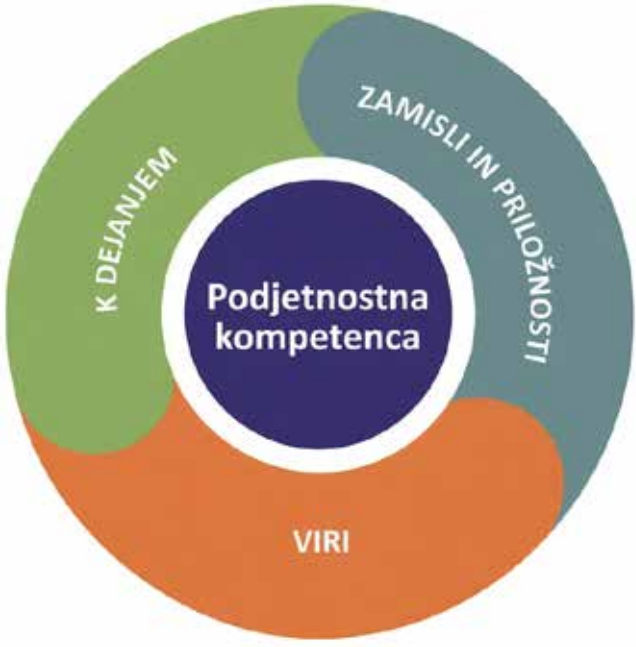
2 Ključne kompetence in skupni cilji

2.1 Referenčni okvir: EntreComp

Skupni cilji v tem priročniku temeljijo na evropskem referenčnem okviru podjetnostne kompetence EntreComp. Pri poimenovanjih in razlagi izhajamo iz slovenske priredbe (Polšak, 2019). Okvir podjetnost povezuje s prepoznavanjem priložnosti, razvijanjem zamisli in njihovim uresničevanjem za ustvarjanje vrednosti za druge. Učiteljem pomaga prepoznati povezane kompetence, ki jih učenci razvijajo pri predmetih in dejavnostih.

2.2 Tridelna struktura podjetnosti

EntreComp podjetnost razdeli na tri medsebojno povezana in soodvisna področja. Podjetnost nastane, ko zamisli in priložnosti povežemo z razpoložljivimi viri ter jih pretvorimo v konkretna dejanja.

Slika 1: Tri povezana področja podjetnostne kompetence (Polšak, 2019)

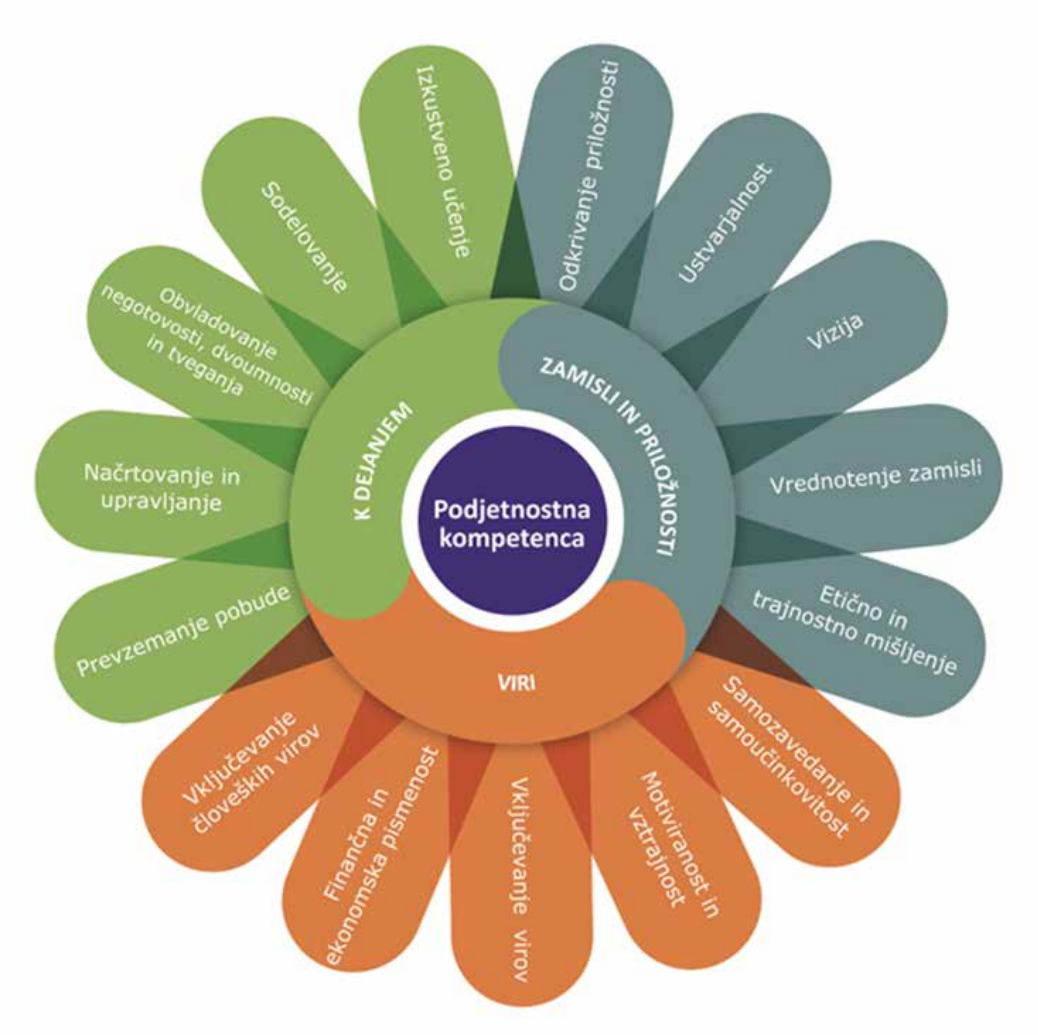
Nobeno od treh področij, ki so prikazana na sliki 1 in opredeljena v preglednici 1, ne deluje ločeno. Dobra zamisel brez ustreznih virov in izvedbe ostane le neuresničena želja, sama izvedba brez predhodnega razumevanja potreb drugih pa ne zagotavlja, da bo rešitev ustvarila vrednost.

Preglednica 1: Opredelitev treh področij podjetnostne kompetence

Področje	Kaj je v ospredju?	Ključno vprašanje
Zamisli in priložnosti	Prepoznavanje potreb in priložnosti v okolju, razvijanje zamisli ter presojanje vrednosti, ki bi jo lahko ustvarili za druge.	Kaj bi lahko izboljšali in komu bi to koristilo?
Viri	Prepoznavanje in vključevanje znanja, spretnosti, časa, ljudi, materialov in finančnih sredstev, potrebnih za uresničitev zamisli.	Kaj že imamo, kaj še potrebujemo in kdo nam lahko pomaga?
K dejanjem	Načrtovanje korakov, sodelovanje, sprejemanje odločitev, obvladovanje negotovosti ter izvedba in postopno izboljševanje rešitve.	Kateri je prvi korak in kateri so nadaljnji koraki?

2.3 Skupni cilji: pregled in opis

Podjetnostna kompetenca ni enovita spretnost, temveč celovit skupek petnajstih medsebojno povezanih kompetenc, razdeljenih na tri ključna področja, ki so prikazana na sliki 2. Učenci jih ne razvijajo ločeno ali zaporedoma, temveč jih postopoma prepletajo ob reševanju konkretnih izzivov.

Slika 2: Petnajst medsebojno povezanih kompetenc (Polšak, 2019)

V preglednici 2 je pregled vseh petnajstih kompetenc s kratkim opisom ravnanj učencev, ki je v podporo pri prepoznavanju in načrtovanju podjetnostno naravnanih dejavnosti pri pouku. Kompetence beremo kot smiselne gradnike, ki jih učenci postopoma razvijajo glede na razvojno stopnjo ter specifičnost učnega predmeta.

Preglednica 2: Petnajst kompetenc z opisom ravnanj učenca

Področje	Kompetenca	Opis ravnanja učenca
Zamisli in priložnosti	**Odkrivanje priložnosti**	Učenec prepozna potrebe, izzive/probleme in priložnosti za ustvarjanje vrednosti v svojem okolju ali širše.
	Ustvarjalnost	Učenec razvija ustvarjalne, izvirne in uporabne zamisli ter predlaga nove rešitve. Pripravi nabor možnih rešitev, pri čemer stremi k oblikovanju vrednosti za druge.
	Vizija	Učenec oblikuje vizijo prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati.
	Vrednotenje zamisli	Učenec po vnaprej pripravljenih kriterijih presoja izvedljivost, uporabnost ter vpliv predlaganih rešitev.
	Etično in trajnostno mišljenje	Učenec vrednoti vpliv svojih odločitev in dejanj na ljudi, družbo in okolje.
Viri	**Samozavedanje in samoučinkovitost**	Učenec prepoznava svoje želje, svoja močna in šibka področja ter zaupa v lastne zmožnosti, da lahko pozitivno vpliva na ljudi in situacije.
	Motiviranost in vztrajnost	Učenec ohranja zavzetost, se sooča s preprekami in se uči iz neuspehov.
	Vključevanje virov	Učenec prepoznava ter učinkovito uporablja razpoložljiva sredstva, čas in informacije.
	Vključevanje človeških virov	Učenec zna poiskati pomoč (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjaka), spodbujati in motivirati sošolce ali zunanje deležnike ter graditi podporo za svoje zamisli. Razvije spretnosti za učinkovito komunikacijo, pogajanje, vodenje, ki so potrebne za doseganje rezultatov.
	Finančna in ekonomska pismenost	Učenec oceni stroške uresničitve zamisli, načrtuje porabo razpoložljivih sredstev in pojasni finančne posledice svojih odločitev. Pri primerjavi možnosti upošteva tudi omejenost virov in njihovo smotrno uporabo.

Področje	Kompetenca	Opis ravnanja učenca
K dejanjem	**Prevzemanje pobude**	Učenec ne čaka le na navodila, temveč samostojno začne ukrepati in predlaga naslednje korake. Prevzema individualno in skupinsko odgovornost.
	Načrtovanje in upravljanje	Učenec si zastavlja cilje, določa prednostne naloge in organizira potek dela. Prilagaja se nepredvidenim spremembam.
	Obvladovanje negotovosti, dvoumnosti in tveganja	Učenec deluje tudi takrat, ko rešitev ni očitna, ter sprejema premišljena tveganja. Na nepredvidene situacije se odziva s pozitivno naravnanostjo in ciljem, da jih uspešno razreši.
	Sodelovanje	Učenec dela v skupini, sprejema različne vloge, spoštuje druge in soustvarja rešitev. Morebitne spore rešuje na konstruktiven način in po potrebi sklepa kompromise.
	Izkustveno učenje	Učenec reflektira svoje izkušnje pri reševanju problemov, analizira napake ter pridobljeno znanje prenese v nove situacije.

3 Finančna in ekonomska pismenost kot del podjetnosti

Finančna in ekonomska pismenost je ena od petnajstih kompetenc okvira EntreComp (Polšak, 2019). Učencem pomaga presojati, katere vire potrebujejo za uresničitev zamisli, kako jih bodo pridobili in uporabili ter kakšne posledice imajo njihove odločitve.

Ekonomska pismenost je zmožnost posameznika, da razume osnovne ekonomske pojme, procese in povezave med njimi ter to znanje uporablja pri sprejemanju premišljenih vsakodnevnih odločitev v poslovnem in družbenem življenju. Vključuje razumevanje delovanja gospodarstva, ponudbe in povpraševanja, cen, inflacije, trga dela, davkov, javnih financ, finančnih pojmov ter posledic ekonomskih odločitev (European Union/OECD, 2023). Ekonomska pismenost je torej širši pojem od finančne pismenosti.

V tem priročniku zaradi obravnave skupnih ciljev podrobneje izpostavljamo finančno pismenost in jo povezujemo s podjetnostnimi dejavnostmi ter vsakdanjim življenjem.

Finančna pismenost tako povezuje razumevanje finančnih pojmov in tveganj s spretnostmi in odnosom, ki omogočajo premišljeno odločanje. Za razporeditev vsebin uporabljamo tudi okvir EU/OECD-INFE za otroke in mlade (European Union/OECD, 2023). Njegova štiri vsebinska področja so denar in transakcije, načrtovanje in upravljanje financ, tveganje in korist ter finančno okolje. Pri pouku jih povežemo z vprašanji, kot so: kaj dejansko plačamo; kako bomo razporedili sredstva; kaj lahko pridobimo ali izgubimo; katerim informacijam in ponudnikom lahko zaupamo.

Digitalni in trajnostni vidik vključujemo v različne finančne odločitve. Pri digitalnih nakupih učenci na učnih primerih primerjajo skupne stroške in pogoje naročnin ter presojajo verodostojnost ponudb. Pri trajnostnem ravnanju primerjajo nakup, popravilo, ponovno uporabo in izposojo; upoštevajo stroške, življenjsko dobo, porabo virov in potrebe ljudi. Okoljske trditve preverjajo z razpoložljivimi podatki. Oznaka »zeleno« sama po sebi ne zadošča za presojo primernosti ponudbe, zato izpostavimo tudi pojem zelenega zavajanja. Pri odločanju glede naložbe presežnih finančnih sredstev in različnih naložbenih alternativ izpostavimo tudi vidik trajnostnega financiranja (United Nations Environment Programme, 2018; European Commission, 2021), ki je za potrebe tega priročnika opredeljen kot povečevanje finančnih tokov iz javnega, zasebnega in nepridobitnega sektorja v dejavnosti, naložbe in projekte, ki prispevajo k okoljski trajnostnosti ter uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja v dobrobit posameznika in celotne družbe.

Pri podjetnostni dejavnosti učenci na primer pripravijo proračun za ureditev bralnega kotička. Ugotovijo, kaj že imajo, primerjajo možnosti pridobitve opreme, ocenijo stroške ter načrt prilagodijo razpoložljivim sredstvom. Pri izbiri upoštevajo tudi uporabnost prostora za različne učence in možnosti nadaljnjega vzdrževanja. Tako finančne odločitve povežejo z ustvarjanjem vrednosti za druge.

Zahtevnost podatkov, izračunov in samostojnega odločanja prilagodimo predznanju in razvojni stopnji učencev. Mlajši lahko primerjajo preproste cene in razporejajo omejeno vsoto, starejši pa vključijo stroške skozi daljše obdobje, obresti, negotovost in zahtevnejše pogoje ponudb. Dejavnosti v poglavju 6.3 sledijo tem vsebinskim področjem.

4 Kriteriji uspešnosti pri razvijanju podjetnosti

Podjetnosti ne vrednotimo na podlagi učenčeve osebnosti, samozavestnega nastopa ali tega, kako »podjetniško« deluje. Spremljamo konkretna in opazna ravnanja: kako učenec razume problem, razvija in izbira zamisli, uporablja vire, sodeluje pri izvedbi ter se uči iz izkušenj.

Kriteriji uspešnosti naj usmerjajo delo, ne le končnega ocenjevanja. Učenci jih uporabijo pri načrtovanju, medvrstniški povratni informaciji in samovrednotenju. Pri razvijanju podjetnosti učitelj poleg končnega izdelka spremlja tudi proces: kako učenci sprejemajo odločitve, se odzivajo na težave, upoštevajo povratne informacije in izboljšajo svojo rešitev. Pri takšnem spremljanju se opiramo na formativno spremljanje, pri katerem ugotovitve o učenju usmerjajo nadaljnje poučevanje in učenčevo delo (Black in Wiliam, 2009).

Preglednica 3: Kriteriji uspešnosti pri razvijanju podjetnosti

Kaj je v ospredju?	Kriterij uspešnosti
Učenec zna opisati problem ali potrebo ter pojasniti, koga zadeva.	**Uspešen sem, ko znam pojasniti, kaj je problem in za koga je pomemben.**
Učenec predlaga vsaj dve rešitvi in eno izbere na podlagi jasnih razlogov.	**Uspešen sem, ko predlagam več možnosti in pojasnim, zakaj smo eno izbrali.**
Učenec prepozna potrebne vire, kot so čas, znanje, materiali, denar in pomoč drugih.	**Uspešen sem, ko znam povedati, kaj potrebujemo, kaj že imamo in kdo nam lahko pomaga.**
Učenec naredi konkreten in izvedljiv korak k uresničitvi ali preverjanju zamisli.	**Uspešen sem, ko zamisli ne pustim samo na papirju, ampak naredim naslednji korak.**
Učenec glede na naravo rešitve preveri njeno ustreznost s preizkusom, opazovanjem ali povratnimi informacijami uporabnikov, predstavnikov ciljne skupine oziroma drugih relevantnih deležnikov ter utemelji nadaljnje delo.	**Uspešen sem, ko pojasnim, kako in s kom smo preverili rešitev, predstavim zbrane ugotovitve ter na njihovi podlagi utemeljim izboljšavo ali naslednji korak.**

Izbor kriterijev določa, katera ravnanja bomo v tem delu projekta podrobneje spremljali. Projekt še vedno načrtujemo tako, da učenci povezujejo širši nabor podjetnostnih kompetenc; z manj kriteriji ne omejimo razvoja zgolj na nekaj izbranih kompetenc.

Pred začetkom dejavnosti izberite tri do šest kriterijev uspešnosti, ki so glede na nalogo najpomembnejši, in jih sooblikujte z učenci. Pri posamezni dejavnosti ni treba spremljati vseh kriterijev. Izbrani kriteriji naj usmerjajo delo in ne služijo le končnemu ocenjevanju.

Kriteriji uspešnosti v preglednici 3 so dovolj splošni, da jih lahko uporabimo pri različnih predmetih in starostnih skupinah.

Način preverjanja prilagodimo dejavnosti. Pri izdelku ali storitvi omogočimo preizkus predstavnikom uporabnikov, kadar je to smiselno in izvedljivo. Predlog ukrepa lahko preverimo z ljudmi, ki jih zadeva, in s tistimi, ki odločajo o izvedbi. Pri simulaciji izrecno navedemo, kaj lahko preverimo v učnem okolju in kaj bi morali preveriti še v praksi. V vseh primerih učenci ločijo svoja pričakovanja od zbranih ugotovitev. Kadar dejavnost poteka v skupini, dodamo še kriterij uspešnosti sodelovanja.

Preglednica 4: Kriterij uspešnosti pri delu v skupini

Cilj razvijanja podjetnosti	**Kriterij uspešnosti**
Učenec prispeva k skupnemu delu, posluša druge, izpolni svojo nalogo in pomaga pri sprejemanju skupnih odločitev.	**Uspešen sem, ko opravim svoj del naloge, upoštevam druge in prispevam k skupnemu rezultatu.**

5 Uresničevanje skupnih ciljev s področja podjetnosti pri pouku

Podjetnost razvijamo skozi predmetne cilje ter krajše in daljše dejavnosti. Pri posameznem predmetu lahko posebej krepimo ustvarjalnost, sodelovanje ali drugo podjetnostno kompetenco, vendar ena sama kompetenca še ne pomeni celovito razvite podjetnosti.

Zato spodbujamo daljše dejavnosti, v katerih učenci povezujejo kompetence z vseh treh področij EntreComp: Zamisli in priložnosti, Viri ter K dejanjem. Učenci izhajajo iz potreb ljudi, razvijejo in presodijo zamisli, vključijo potrebne vire, rešitev izvedejo ali preizkusijo ter ovrednotijo ugotovitve. Skozi daljše obdobje jim omogočamo razvoj vseh petnajstih kompetenc, pri čemer zahtevnost, samostojnost in podporo prilagodimo njihovi razvojni stopnji.

Uspeha ne presojamo le po končni rešitvi, temveč tudi po kakovosti procesa in napredku učencev. Tudi preizkus, na podlagi katerega zamisel utemeljeno izboljšajo, spremenijo ali opustijo, je pomemben učni dosežek. Kadar je izvedljivo, z ljudmi iz okolja načrtujejo tudi nadaljnjo uporabo rešitve.

5.1 Izhodišča za spodbujanje podjetnosti pri pouku

Naslednja izhodišča pomagajo učitelju načrtovati in spremljati podjetnostne dejavnosti. Prepletajo se skozi ves projekt: sodelovanje, preizkušanje in razmislek o izkušnji so pomembni že med raziskovanjem potreb in razvojem zamisli. Ne predstavljajo zaporednih faz, ki bi jih opravili le enkrat.

Prvo izhodišče: Izhodišče v potrebah in izzivih iz okolja

Pri načrtovanju izhajamo iz potreb in izzivov, ki jih učenci lahko razumejo in raziščejo. Uporabimo izziv iz okolja ali skrbno zasnovano simulacijo, v kateri so jasno določeni ljudje, njihove potrebe in omejitve. Učenci pojasnijo, kako jim predmetno znanje pomaga pri obravnavi izziva.

Drugo izhodišče: Učenje z izkušnjo in delovanjem

Branje, razlaga in pogovor učencem pomagajo razumeti pojme, primere in možnosti ravnanja. To znanje pri razvijanju podjetnosti povezujemo z dejavnostmi, v katerih učenci prevzamejo pobudo, sprejemajo odločitve, preizkusijo zamisli in razmislijo o svojih

izkušnjah. Tako spoznavajo, kako lahko znanje uporabijo pri ustvarjanju vrednosti za druge (Bacigalupo idr., 2022).

Tretje izhodišče: Napaka kot priložnost za učenje

Ustvarimo okolje, v katerem lahko učenci predlagajo zamisli, izvedejo premišljen preizkus in odkrito obravnavajo napake. Pri vrednotenju upoštevamo tudi utemeljenost odločitev, odziv na težave in izboljšave. Neuspel preizkus je lahko podlaga za napredek, kadar učenec pojasni ugotovitve in jih uporabi pri nadaljnjem delu.

Četrto izhodišče: Sodelovanje in delitev odgovornosti

Sodelovanje omogoča povezovanje različnih znanj, izkušenj in spretnosti. Pri skupinskem projektu učenci uskladijo cilj, razdelijo naloge ter spremljajo svoj prispevek in skupno delo. Tudi kadar učenec zamisel razvija samostojno, ga spodbujamo, da po potrebi vključi znanje, pomoč in povratne informacije drugih.

Peto izhodišče: Ustvarjanje vrednosti za druge

Učenci razvijajo rešitve, ki so za druge koristne ali pomembne: nekomu olajšajo opravilo, izboljšajo izkušnjo ali odgovorijo na potrebo skupnosti. Vrednost presojajo z vidika ljudi, ki jim je rešitev namenjena, pri čemer upoštevajo povezane vidike vrednosti iz poglavja 1.4. Ob tem preverjajo tudi širše učinke: katere spremembe rešitev povzroči, komu koristi in ali ima neželene posledice za druge ljudi ali okolje. Takšna presoja jih spodbuja k odgovornemu izboljševanju rešitve.

Šesto izhodišče: Refleksija in usmerjanje lastnega učenja

Učencem pomagamo izkušnjo povezati z učenjem. Med delom in ob zaključku pojasnijo, kaj so naredili, kaj so ugotovili ter kaj bodo ohranili ali spremenili. Pri tem uporabijo kriterije uspešnosti in povratne informacije ter določijo naslednji korak.

5.2 Didaktične usmeritve za vključevanje podjetnosti pri pouku

Izhodišča iz poglavja 5.1 v nadaljevanju prenesemo v oblikovanje nalog, vprašanj in kriterijev uspešnosti. Usmeritve prikazujejo, kako učitelj pri predmetnem pouku podpre raziskovanje potreb, utemeljevanje odločitev, sodelovanje in izboljševanje rešitev. Med seboj se povezujejo in ne predstavljajo zaporedja korakov ali dopolnitev izhodišč po načelu ena proti ena. Uporabljamo jih v okviru dejavnosti in projektov, ki povezujejo zamisli, vire in dejanja.

Prva usmeritev: Od naloge do problema

Učenci predmetno znanje uporabijo pri obravnavi problema iz okolja ali smiselno zasnovane simulacije. V obeh primerih razjasnijo, koga problem zadeva, kakšne so potrebe in omejitve ter kako bodo presojali predlagane rešitve. Pri simulaciji ob koncu pojasnijo tudi, kaj bi morali pred dejansko izvedbo še preveriti.

Primer

Namesto: »Reši nalogo / obnovi snov«
Poskusi: »Kateri problem to rešuje v resničnem življenju? Koga to zadeva in zakaj je pomembno?

Napotek za učitelja	Usmeritev za oblikovanje kriterija uspešnosti
• Pred začetkom učnega sklopa prepoznajte, kje se obravnavano znanje pojavi v vsakdanjem življenju. • Učno uro podprite s kratkim opisom resnične situacije, dileme ali izziva. • Učence spodbudite, da opredelijo problem ter prepoznajo posameznike, skupine in organizacije, ki jih problem zadeva ali lahko prispevajo k njegovi rešitvi.	Uspešen sem, ko s svojimi besedami pojasnim, kateri problem obravnavamo, koga zadeva in kako nam predmetno znanje pomaga pri iskanju rešitve.

Druga usmeritev: Od pravilnega odgovora k argumentu

Poudarek se premakne od učenja na pamet in iskanja enega samega »pravilnega« odgovora k razvijanju kritičnega razmišljanja, vrednotenju dokazov in sposobnosti zagovarjanja lastnega stališča.

Primer

Namesto: »Kaj je pravilno?«
Poskusi: »Zakaj tako misliš? Na čem temelji tvoja trditev? Kaj bi bil najboljši protiargument?«

Napotek za učitelja	Usmeritev za oblikovanje kriterija uspešnosti
• Ob odgovoru učenca postavite podvprašanje: »*Kako si prišel do tega zaključka?*« ali »*Kateri podatek je za to potreben?*« • Vključujte naloge z več možnimi rešitvami ali potmi reševanja. • Spodbujajte učence, da sami poiščejo in analizirajo nasprotna mnenja ali šibke točke v svojih rešitvah.	Uspešen sem, ko svoje trditve podprem z dokazi ali podatki ter znam prisluhniti in odgovoriti na protiargumente.

Tretja usmeritev: Od teme k uporabniku

Namesto da je v središču pouka zgolj vsebina učnega načrta (»tema X«), postane središče ustvarjanje konkretne uporabne, družbene ali kulturne vrednosti za konkretnega uporabnika.

Primer

Namesto: »Obdelamo temo X.«
Poskusi: »Za koga bi bila rešitev koristna? Kaj je zanj resnična vrednost?«

Napotek za učitelja	Usmeritev za oblikovanje kriterija uspešnosti
• Oblikujte naloge z jasno opredeljeno ciljno skupino, na primer z mlajšimi učenci, starši ali prebivalci kraja. Učenci pojasnijo, kdo bo rešitev uporabljal; pri sporočilu opredelijo njegovega naslovnika. • Spodbujajte učence, da razmislijo o potrebah, željah in omejitvah predstavnikov te ciljne skupine. • Preverite, ali izdelek/rešitev uporabniku dejansko olajša delo, prinaša veselje ali rešuje problem.	Uspešen sem, ko opredelim, komu je naša rešitev namenjena in kakšno konkretno korist/vrednost mu prinaša.

Četrta usmeritev: Sodelovanje z jasno odgovornostjo

Skupinsko delo preneha biti le naključno sedenje skupaj, ampak postane strukturirano sodelovanje, kjer ima vsak posameznik jasno določeno odgovornost in prispevek k skupnemu cilju.

Primer

Namesto: »Razdelite se v skupine in skupaj naredite plakat.«
Poskusi: »V skupini si razdelite natančne vloge (npr. moderator, zapisovalec, časomerilec, predstavnik). Fokus je na dogovarjanju in sodelovanju.«

Napotek za učitelja	Usmeritev za oblikovanje kriterija uspešnosti
• Pred začetkom dela jasno definirajte vloge v skupini (npr. moderator vodi pogovor, zapisovalec beleži ključne ideje, časomerilec/skrbnik pazi na čas in materiale, predstavnik poroča razredu). • Poskrbite, da se vloge med učenci v različnih projektih ciklično menjajo. • Ovrednotite ne le končni izdelek, ampak tudi kakovost sodelovanja in komunikacije v skupini.	Uspešen sem, ko kot član skupine poznam svojo vlogo, prevzamem odgovornost za svoj del in aktivno prispevam k skupinskemu dogovoru.

Peta usmeritev: Od »izdelka« k izboljšavi

Podjetnost ne pomeni vedno izumljanja povsem novih stvari iz nič. Izjemno dragoceno je razvijati sposobnost opazovanja obstoječih sistemov, procesov ali rešitev ter njihovo postopno nadgrajevanje in optimizacija.

Primer

Namesto: »Izmislite si povsem novo idejo ali izdelek.«
Poskusi: »Analizirajte obstoječo rešitev (razredni dogovor, učni pripomoček, potek ure, šolski kotiček) in jo izboljšajte.«

Napotek za učitelja	Usmeritev za oblikovanje kriterija uspešnosti
• Usmerite pozornost učencev na stvari, ki v šoli ali razredu že obstajajo, a ne delujejo optimalno. • Učence vodite skozi korake: opazovanje trenutnega stanja, prepoznavanje pomanjkljivosti, predlog izboljšave. • Preizkusite izboljšano različico v praksi in preverite, ali je prinesla boljši rezultat.	Uspešen sem, ko na osnovi opazovanja prepoznam šibko točko obstoječe rešitve in predlagam izvedljivo izboljšavo.

Šesta usmeritev: Od učiteljevega kriterija h kriteriju uspešnosti

Kriterije uspešnosti učenci (so)oblikujejo in razumejo še pred začetkom dela, kar jim omogoča samoregulacijo učenja.

Primer

Namesto: »Ocenil bom, ali je vaš izdelek dovolj dober po mojih kriterijih.«
Poskusi: »Skupaj zapišemo 3–5 jasnih stavkov Uspešen sem, ko ...«.

Napotek za učitelja	Usmeritev za oblikovanje kriterija uspešnosti
• Pred začetkom samostojnega ali skupinskega dela z učenci vodite kratek pogovor o tem, kaj pomeni kakovostno opravljeno delo. • Na tablo ali na delovni list zapišite 3–5 konkretnih, opaznih in merljivih trditev, ki se začnejo z *»Uspešen sem, ko ...«*. • Med delom in ob zaključku učenci te trditve uporabijo za samovrednotenje ter medvrstniško povratno informacijo.	Uspešen sem, ko še pred koncem dela sam preverim svoj napredek glede na kriterije uspešnosti.

6 Primeri dejavnosti za uresničevanje podjetnosti pri pouku

V tem poglavju so predstavljeni konkretni primeri dejavnosti, ki prikazujejo, kako se podjetnost, njena načela in cilji prelijejo v neposredno razredno prakso. Dejavnosti so zasnovane z namenom, da učiteljem olajšajo načrtovanje ter omogočijo postopno, a sistematično vključevanje podjetnosti v vsakdanji pouk.

Razdelek je razdeljen na tri vsebinske dele.

- **Univerzalne krajše dejavnosti:** časovno kratke ter predmetno neobvezujoče dejavnosti, ki jih lahko brez večjih prilagajanj urnika uporabite pri kateri koli učni uri.
- **Primeri po predmetih in tematskih sklopih:** predlogi dejavnosti pri posameznih predmetih ter medpredmetnih sklopih, ki služijo kot konkreten model ter jih je mogoče z manjšimi prilagoditvami prenesti tudi na druga predmetna področja.
- **Primeri iz finančne pismenosti:** primeri dejavnosti za razvijanje finančnih veščin, odgovornega odločanja in razumevanja finančnih pojmov v vsakdanjem življenju.

Pri pogovorih, opazovanju in preizkušanju rešitev učitelj poskrbi za varnost, zasebnost in dostojanstvo sodelujočih. Za stike zunaj šole se vnaprej dogovori, zbiranje osebnih podatkov omeji na nujno potrebno ter snemanje in objavljanje uredi skladno s pravili šole in potrebnimi soglasji. Pred preizkušanjem izdelkov ali dejavnosti, ki vključujejo hrano, stik s telesom, elektriko ali druga fizična tveganja, presodi njihovo primernost in zagotovi ustrezen strokovni nadzor.

Zahtevnost dejavnosti prilagodimo predznanju, izkušnjam in potrebni podpori. V poglavju 6.3 je pri posamezni dejavnosti navedeno izhodiščno obdobje; pri drugih primerih ga učitelj določi glede na predmetne cilje in zahtevnost naloge. V I. VIO učenci ob učiteljevem vodenju opazijo potrebo v znanem okolju, zamisel izrazijo z risbo ali ustno, opravijo preprosto nalogo in povedo, kaj so opazili. V II. VIO primerjajo več zamisli, razdelijo naloge, zberejo preproste podatke ter preizkusijo rešitev. V III. VIO samostojneje raziskujejo potrebe, načrtujejo vire in čas, utemeljujejo odločitve ter izboljšujejo rešitev. V srednji šoli vključijo zahtevnejše podatke, finančne omejitve, nasprotujoče si interese in večjo odgovornost za izvedbo. Tudi pri mlajših učencih ohranimo povezavo med zamislijo, viri in dejanji; poenostavimo zahtevnost posameznih opravil.

6.1 Univerzalne krajše dejavnosti

To so kratke dejavnosti, ki jih lahko učitelj vključi v uvodni, osrednji ali zaključni del ure pri katerem koli predmetu. Uporabne so za vadbo posameznih ravnanj, kot so razvijanje zamisli, presoja možnosti, načrtovanje virov in refleksija. Kadar je cilj celovito razvijanje podjetnosti, jih povežemo v daljšo dejavnost, v kateri učenci ustvarijo in preizkusijo vrednost za druge.

6.1.1 10-minutna dejavnost: Ideja → Izbira → Naslednji korak

Namen dejavnosti	Potek dejavnosti
Preprečuje, da bi ideje ostale le na papirju ali da bi se učenci predolgo obotavljali pri odločanju. Uči hitrega generiranja zamisli, njihovega vrednotenja in takojšnjega prehoda k dejanjem (akciji).	• **3 minute (Generiranje):** Učenci v parih ali skupinah zapišejo čim več zamisli za rešitev izziva. Velja pravilo: *brez ocenjevanja in kritiziranja idej*. • **4 minute (Izbira):** Med vsemi idejami učenci izberejo natanko eno, in sicer na podlagi dveh meril: *koristnost* (kako dobro rešuje problem) in *izvedljivost* (ali ga lahko sami uresničijo/rešijo). • **3 minute (Akcija):** Učenci opredelijo natanko en konkreten, majhen prvi korak, ki ga bodo naredili do naslednje ure ali do konca tedna.

6.1.2 Dejavnost obvladovanja negotovosti: »*Če ..., potem ...*«

Namen dejavnosti	Potek dejavnosti
Učenec razvija odpornost na spremembe, zmanjšuje strah pred napakami ter se navaja na predvidevanje tveganj in načrtovanje »rezervnih« rešitev.	Preden se učenci lotijo praktične naloge, projekta ali nastopa, izpolnijo dve enostavni povedi: »Če se pri našem delu zgodi _____, potem bomo _____.« »Največje tveganje ali zaplet je _____, zmanjšali pa ga bomo tako, da _____.«

6.1.3 Dejavnost o virih

Namen dejavnosti	Potek dejavnosti
Učence spodbudi, da pred začetkom reševanja problema realno ocenijo svoje zmožnosti ter prepoznajo, kaj vse imajo na voljo v svojem okolju.	Skupina pred začetkom dela na hiter opomnik zapiše tri vrste virov: • Čas: Koliko minut/ur imamo realno na voljo? • Znanje in spretnosti: Kaj od tega že znamo in obvladamo ter katero znanje nam še manjka? • Pomoč okolja (človeški viri): Koga lahko prosimo za nasvet ali pomoč (npr. sošolca, starše, hišnika, knjižničarko, lokalnega strokovnjaka)?

6.1.4 Dejavnost o vrednosti: *Vrednost ni (samo) denar – 4 vrste vrednosti*

Namen dejavnosti	Potek dejavnosti
Utrjuje razumevanje, da vrednost ni samo denar, ampak da lahko zamisel ustvarja korist na različnih področjih življenja.	Učenci ob zamisli ali rešitvi presodijo, komu bi koristila in kako. Uporabijo štiri povezane vidike vrednosti iz poglavja 1.4 in pojasnijo, kateri se pri njihovi rešitvi prepletajo. • Uporabna vrednost: nekaj olajša, prihrani čas ali poenostavi opravilo. • Družbena vrednost: povezuje ljudi, pomaga šibkejšim ali krepi odnose. • Kulturna vrednost: izraža ustvarjalnost, ohranja tradicijo ali bogati kulturno življenje. • Ekonomska vrednost: prihrani sredstva, zmanjša stroške ali učinkoviteje rabi materiale.

6.1.5 Dejavnost refleksije: *1-minutna refleksija ob koncu*

Namen dejavnosti	Potek dejavnosti
Učenec razvija samoregulacijo, metakognicijo (učenje o učenju) ter izkustveno učenje ob koncu katere koli učne ure.	Zadnjo minuto učne ure učenci na samolepilni listič ali v zvezek dopolnijo eno od treh izjav. »Danes sem k skupnemu delu/učenju prispeval tako, da _____.« »Pri svojem delu ali ideji bi naslednjič izboljšal _____.« »Še vedno mi ni povsem jasno _____.«

6.2 Primeri po predmetih

Primeri prikazujejo različne oblike podjetnostnega dela pri predmetih. Nekateri zajemajo razvoj in preizkus rešitve, drugi predvsem pripravo na ta proces, na primer analizo podatkov ali predstavitev zamisli. Kadar je cilj celovito razvijanje podjetnosti, učitelj dejavnosti poveže v daljšo dejavnost, ki vključuje raziskovanje potreb, razvoj zamisli, načrtovanje in uporabo virov ter izvedbo, preizkus in ovrednotenje rešitve.

Pri dejavnostih, ki vključujejo razvoj rešitve, učenci poleg mnenj uporabnikov zbirajo tudi opažanja o njeni uporabi. Pozitivna ocena zamisli še ne pomeni, da rešitev uporabniku pomaga. Kadar je izvedljivo, uporabniku omogočijo preizkus ter opazujejo, kaj razume, kje naleti na težavo in kako mu rešitev koristi. Ugotovitve uporabijo pri nadaljnjem razvoju.

Za podrobnejše načrtovanje dejavnosti, raziskovanje potreb uporabnikov ter razvoj in preizkušanje rešitev je učiteljem in mentorjem v pomoč priročnik Spodbujanje podjetnosti med mladimi (Zupan in Gorenc, 2026).

Za lažjo uporabo so primeri v preglednicah razdeljeni na pet delov.

a) Izziv: Kratek, avtentičen problem ali naloga za učence.

b) Potek dejavnosti: Jasno opredeljeni koraki in navodila za izvedbo v razredu.

c) Vprašanja za učence: Usmerjevalna vprašanja, ki spodbujajo premislek, raziskovanje in argumentacijo.

d) Viri in orodja: Ljudje, podatki, gradiva, materiali, oprema in digitalna orodja, ki jih učenci potrebujejo za izvedbo dejavnosti.

e) Kriteriji uspešnosti: Jasni in opazni kazalniki (»*Uspešen sem, ko …*«), ki učencu omogočajo samoregulacijo in spremljanje napredka.

6.2.1 Slovenščina in drugi jeziki: Jasno sporočilo za resničnega naslovnika

Izziv

Učenci oblikujejo sporočilo (npr. e-pošto, plakat, objavo za spletno stran ali družbena omrežja) za izbrano ciljno skupino (npr. mlajše učence, starše, lokalno skupnost ali vodstvo šole).

Potek dejavnosti

- Učenci izberejo vrsto sporočila, ki ga želijo oblikovati (npr. vabilo na dobrodelni dogodek, opozorilo na ločevanje odpadkov v šoli, predlog za izboljšavo šolske prehrane).
- Raziščejo značilnosti ciljne skupine ter prilagodijo slog, obliko in jezik.
- Sestavijo osnutek sporočila in pridobijo medvrstniško povratno informacijo. Nato ga, kadar je izvedljivo, preizkusijo pri predstavnikih izbrane ciljne skupine. Preverijo, kako naslovniki razumejo namen sporočila in kaj bi na njegovi podlagi naredili, ter besedilo izboljšajo.

Vprašanja za učence

Vprašanja

- Kaj naslovnik potrebuje in kaj mu je pomembno?
- Katere jezikovne značilnosti moramo pri ubeseditvi upoštevati glede na naslovnika?
- Kako bo naslovnik razumel naše sporočilo in kaj želimo, da po branju naredi?

Viri in orodja: primeri različnih vrst sporočil, podatki o ciljni skupini, jezikovni priročniki, urejevalnik besedila ali orodje za grafično oblikovanje ter vprašanja za zbiranje povratnih informacij naslovnikov.

Usmeritev za oblikovanje kriterija uspešnosti: uspešen sem, ko naslovnik razume namen sporočila, ko je besedilo pravopisno in slogovno ustrezno prilagojeno ciljni skupini ter vključuje konkreten poziv k ukrepanju.

6.2.2 Matematika: Od podatka do odločitve

Izziv

Učenci na podlagi zbiranja in analize realnih podatkov (npr. poraba papirja, količina zavržene hrane, uporaba plastenk za enkratno uporabo v razredu) oblikujejo in utemeljijo dve konkretni izboljšavi.

Potek dejavnosti

- Učenci delajo v skupini. Glede na izbrano vprašanje zberejo podatke z merjenjem, štetjem, opazovanjem ali anketiranjem ter jih uredijo v preglednici.
- Podatke statistično obdelajo (npr. izračunajo povprečne vrednosti, odstotke, razmerja) in jih grafično prikažejo.
- Na podlagi rezultatov oblikujejo dva predloga rešitev. Z izračuni ocenijo njune pričakovane učinke ali stroške ter jasno navedejo uporabljene podatke in predpostavke. Izberejo predlog in določijo, kako bi po uvedbi preverili njegove dejanske učinke.

Vprašanja za učence

Vprašanja

- Kaj nam zbrani podatki dejansko sporočajo?
- Katera rešitev je realno izvedljiva v našem razredu/šoli?
- Kaj in kako bi merili po enem mesecu, da bi vedeli, ali naša rešitev deluje?

Viri in orodja: merilni ali opazovalni list, pripomočki za zbiranje podatkov, digitalna preglednica ali drugo orodje za statistično obdelavo in grafični prikaz podatkov ter podatki o stroških, kadar jih dejavnost vključuje.

Usmeritev za oblikovanje kriterija uspešnosti: uspešen sem, ko izbrano rešitev utemeljim z zbranimi in obdelanimi podatki, podatke ustrezno grafično prikažem ter pojasnim kriterije, po katerih smo rešitev izbrali.

6.2.3 Naravoslovje: Preizkusimo hipotezo v učilnici

Izziv

Učenci prepoznajo fizikalno ali okoljsko težavo v šolskem prostoru (npr. slaba osvetljenost, hrup, nihanje temperature, kakovost zraka) ter zasnujejo in izvedejo mini poskus izboljšave.

Potek dejavnosti

- Učenci izmerijo začetno stanje (npr. raven hrupa med odmori ali temperaturo v razredu).
- Postavijo preverljivo hipotezo o pričakovani spremembi izbrane merjene količine. Določijo smer spremembe in jo po potrebi izrazijo v ustreznih merskih enotah. Na primer: »Zvočne obloge na nogah stolov bodo zmanjšale izmerjeno raven hrupa pri premikanju stolov.«
- Izvedejo poskus in meritve ponovijo v čim bolj primerljivih okoliščinah. Zapišejo dejavnike, ki bi lahko vplivali na rezultate, ter presodijo, ali ugotovitve podpirajo hipotezo in kakšne so omejitve njihovega sklepanja.

Vprašanja za učence

Vprašanja

– Kako je zastavljena hipoteza in katere spremenljivke bomo merili?
– Katere vire in opremo potrebujemo za poskus?
– Katera tveganja ali nepričakovani dejavniki lahko vplivajo na meritve?

Viri in orodja: merilni pripomočki glede na izbrani problem, na primer merilnik temperature, osvetljenosti, hrupa ali kakovosti zraka, preglednica za beleženje meritev, materiali za izvedbo poskusa ter potrebna zaščitna oprema.

Usmeritev za oblikovanje kriterija uspešnosti: uspešen sem, ko oblikujem hipotezo, jasno opišem raziskovalni postopek, navedem načine merjenja, utemeljim ugotovitve s podatki, predvidim morebitna tveganja in odstopanja ter preverim zastavljeno hipotezo.

6.2.4 Družba ter domovinska in državljanska kultura in etika: Rešitev za skupnost

Izziv

Učenci prepoznajo konkreten problem v šolski ali lokalni skupnosti, na primer medvrstniške odnose, zamujanje, ločevanje odpadkov ali urejenost šolskega igrišča, ter oblikujejo uravnotežen predlog rešitve, ki ga predstavijo učiteljskemu zboru, vodstvu šole, svetu šole ali predstavnikom lokalne skupnosti.

Potek dejavnosti

– Učenci opravijo kratke intervjuje z različnimi deležniki (npr. sošolci, učitelji, hišnikom, ravnateljem), da spoznajo različne vidike problema.
– Razvijejo predlog ukrepa, ki upošteva potrebe vseh vpletenih.
– Predlog predstavijo predstavnikom skupnosti ter pridobijo povratne informacije za morebitne prilagoditve.

Vprašanja za učence

Vprašanja

– Koga ta problem zadeva in kakšna so njihova stališča?
– Kaj je pravično in sprejemljivo za večino?
– Kdo mora biti vključen v izvedbo rešitve?

Viri in orodja: vprašalnik za intervjuje, seznam ali zemljevid deležnikov, pripomočki za zapisovanje ugotovitev, gradiva o obravnavanem problemu ter orodje za pripravo in predstavitev predloga.

Usmeritev za oblikovanje kriterija uspešnosti: uspešen sem, ko oblikujem izvedljivo in vključujočo rešitev, jo utemeljim z vidika različnih skupin ter pojasnim njeno vrednost za skupnost.

6.2.5 Likovna umetnost in glasbena umetnost: Izdelek z namenom

Izziv

Učenci ustvarijo likovni ali glasbeni izdelek (npr. informativno usmerjevalno tablo, sprostitveno zvočno kuliso za odmor, plakat za ozaveščanje), ki ima jasen uporabni ali družbeni namen.

Potek dejavnosti

- Učenci analizirajo prostor ali situacijo, kjer primanjkuje estetske, informativne ali izrazne vrednosti.
- Oblikujejo več skic ali zvočnih osnutkov in izberejo tistega, ki najbolje nagovarja izbranega uporabnika.
- Izdelek izdelajo, ga namestijo ali predvajajo v ciljnem okolju ter zberejo odzive uporabnikov.

Vprašanja za učence

Vprašanja

- Kdo je uporabnik našega izdelka in kakšen učinek želimo doseči (npr. pomiriti, obvestiti, povezati)?
- Kako bomo pridobili povratne informacije o tem, ali izdelek vpliva na uporabnika?

Viri in orodja: materiali, glasbila ali digitalna orodja za izdelavo izbrane rešitve, pripomočki za pripravo skic oziroma zvočnih osnutkov, prostor in oprema za predstavitev ali preizkus ter vprašalnik za odzive uporabnikov.

Usmeritev za oblikovanje kriterija uspešnosti: uspešen sem, ko izdelam rešitev z jasnim namenom, utemeljim svoje ustvarjalne odločitve ter na podlagi preizkusa in odzivov uporabnikov presodim, kako dobro izdelek dosega namen in kaj bi lahko izboljšal.

6.2.6 Šport: Gibalni odmor za druge učence

Izziv

Učenci za drug razred pripravijo kratek gibalni odmor, ki ga lahko izvajajo v razpoložljivem prostoru in pri njem sodelujejo učenci z različnimi zmožnostmi.

Potek dejavnosti

- Z učiteljem in predstavniki izbranega razreda preverijo potrebe, razpoložljivi čas, prostor in opremo.
- Pripravijo dve možnosti ter utemeljijo izbiro. Ob strokovnem vodenju učitelja določijo potek, prilagoditve in vloge pri izvedbi.
- Odmor izvedejo, opazujejo razumljivost navodil in možnosti sodelovanja ter pridobijo odzive udeležencev.
- Na podlagi ugotovitev pripravijo izboljšano različico in jasna navodila za ponovno izvedbo.

Vprašanja

Vprašanja za učence

- Komu je odmor namenjen?
- Kaj potrebujemo za izvedbo?
- Kako bomo omogočili sodelovanje različnim učencem?
- Kaj smo ugotovili pri preizkusu in kaj bomo spremenili?

Viri in orodja: dogovorjeni prostor in čas, športni rekviziti, pripomočki za prilagoditev dejavnosti učencem z različnimi zmožnostmi, načrt izvedbe, opazovalni list ter strokovno vodenje učitelja.

Usmeritev za oblikovanje kriterija uspešnosti: uspešen sem, ko pri načrtu upoštevam potrebe izbranega razreda, opravim svoj del pri izvedbi in na podlagi opažanj ter odzivov udeležencev utemeljim izboljšavo.

6.2.7 Tehnika in tehnologija ter računalništvo: Prototip

Izziv

Učenci na podlagi prepoznanega konkretnega problema izdelajo preprost prototip rešitve, na primer fizični model, maketo, papirnati osnutek ali digitalni prikaz. Prototip omogoča preverjanje izbrane značilnosti rešitve in ne potrebuje vseh funkcij končnega izdelka.

Potek dejavnosti

- Učenci opredelijo problem (npr. odlaganje šolskih torb pred jedilnico, odlaganje pametnih telefonov med poukom, orientacija po šoli).
- Izberejo zamisel za rešitev in določijo, kaj želijo pri njej preveriti. Pripravijo skico ter izdelajo prototip, ki omogoča ta preizkus.
- Predstavnikom ciljne skupine omogočijo preizkus prototipa. Opazujejo uporabo, zabeležijo težave in odzive ter na podlagi ugotovitev prototip izboljšajo ali utemeljijo drugačen naslednji korak.

Vprašanja za učence

Vprašanja

- Katera je najpreprostejša različica rešitve, ki jo lahko preizkusimo?
- Katere vire imamo na voljo? Kaj želimo pri preizkusu najprej preveriti?

Viri in orodja: pripomočki za skiciranje, materiali in orodja za izdelavo fizičnega prototipa oziroma programska oprema za digitalni prototip, navodila za varno delo ter opazovalni list za beleženje uporabe in odzivov uporabnikov.

Usmeritev za oblikovanje kriterija uspešnosti: uspešen sem, ko s prototipom jasno ponazorim ključno zamisel, uporabnikom omogočim preizkus ter na podlagi njihovih odzivov predlagam izboljšavo.

6.2.8 Gospodinjstvo in izbirni predmet: Od ideje do organizacije

Izziv

Učenci organizirajo in izvedejo manjši razredni ali šolski dogodek, na primer izmenjevalnico rabljenih knjig ali oblačil, dan brez plastike, razredno razstavo ali zdrav prigrizek ob odmoru.

Potek dejavnosti

- Učenci razdelijo vloge v ekipi (npr. vodja projekta, logistika, promocija, nabava in priprava, prostor).
- Pripravijo časovni potek, seznam potrebnih virov in preprost proračun dogodka. Ocenijo stroške materialov, opreme in drugih potrebščin, preverijo, kaj že imajo ali si lahko izposodijo, ter določijo, kako bodo pokrili preostale stroške. Pri ocenah navedejo vire podatkov in načrt prilagodijo razpoložljivim sredstvom.
- Dogodek izvedejo ter po zaključku opravijo analizo (kaj je uspelo, kje so nastali zapleti in kako jih rešiti naslednjič).

Vprašanja za učence Vprašanja

– Kdo kaj naredi in do kdaj?
– Kaj vse potrebujemo za izvedbo?
– Kaj je dodana vrednost, ki jo z dogodkom ustvarjamo za udeležence?

Viri in orodja: predloga časovnice in razdelitve nalog, proračunska preglednica, ceniki ali ponudbe, prostor, materiali in oprema za izvedbo dogodka ter orodja za obveščanje udeležencev.

Usmeritev za oblikovanje kriterija uspešnosti: uspešen sem, ko opravim dogovorjeno nalogo, upoštevam časovnico in načrt dela ter po dogodku pojasnim, kaj sem se naučil in kaj bi naslednjič izboljšal.

6.2.9 Angleščina: Pitching an Idea to an International Audience

Izziv

Učenci oblikujejo kratko, eno- do dvominutno predstavitev v angleščini ali promocijsko objavo za družbena omrežja, s katero mednarodnemu občinstvu, vrstnikom ali organizaciji predstavijo lokalni problem in svojo rešitev.

Potek dejavnosti

– Učenci izberejo lokalni izziv (npr. varovanje narave, spodbujanje branja) in oblikujejo kratko rešitev.
– Raziščejo in uporabijo prepričljive fraze v tujem jeziku (npr. Hook, Problem, Solution, Call to action).
– Predstavitev posnamejo ali izvedejo v živo pred razredom ter izvedejo medvrstniško vrednotenje po vnaprej določenih kriterijih.

Vprašanja za učence Vprašanja

– Kdo je naš mednarodni naslovnik in kakšen kulturni oziroma jezikovni okvir razume?
– Katere angleške besede in fraze bodo najprimernejše?
– Kako bomo bistvo rešitve v tujem jeziku jasno sporočili v kratkem času?

Viri in orodja: preverjeni slovarji in jezikovni priročniki, primeri kratkih predstavitev ali objav, predloga za pripravo sporočila, naprava oziroma program za snemanje ali predstavitev ter list za medvrstniško povratno informacijo.

Usmeritev za oblikovanje kriterija uspešnosti: uspešen sem, ko je sporočilo v tujem jeziku jasno, jezikovno ustrezno in razumljivo izbrani ciljni skupini ter vključuje konkreten poziv k dejanju.

6.2.10 Interaktivni tematski sklop Podjetništvo: Od prepoznane potrebe do prvega prototipa

Izziv

Učenci prepoznajo konkreten izziv v šolskem ali lokalnem okolju ter oblikujejo in preizkusijo preprost prototip izdelka ali storitve, s katerim preverijo, ali predlagana rešitev odgovarja na potrebe uporabnikov.

Potek dejavnosti

- Učenci z opazovanjem ali kratkimi vprašalniki prepoznajo konkretno potrebo ali problem uporabnikov.
- Razvijejo koncept storitve ali izdelka ter določijo vrednost, ki jo ustvarjajo, na primer uporabno, družbeno, kulturno ali ekonomsko.
- Pripravijo prototip izdelka ali prikaz storitve, na primer z igranjem vlog. Predstavnikom ciljne skupine omogočijo preizkus, opazujejo njihovo ravnanje in zberejo odzive. Na podlagi ugotovitev rešitev izboljšajo ali utemeljijo spremembo smeri.

Vprašanja za učence

Vprašanja

- Za koga ustvarjamo vrednost in katero potrebo nagovarjamo?
- Kateri viri, na primer čas, znanje in finančna sredstva, so nujno potrebni za prvi korak?
- Kako bomo od uporabnikov pridobili povratne informacije?

Viri in orodja: vprašalnik ali opazovalni list za raziskovanje potreb uporabnikov, predloga za zapis zamisli in potrebnih virov, materiali ali digitalna orodja za izdelavo prototipa ter načrt in obrazec za beleženje preizkusa pri uporabnikih.

Usmeritev za oblikovanje kriterija uspešnosti: uspešen sem, ko pripravim prototip, pojasnim, komu naj bi koristil in kako, ter na podlagi preizkusa pri uporabnikih utemeljim izboljšavo ali naslednji korak.

6.2.11 Interaktivni tematski sklop Statistika: Podatki, ki usmerjajo odločitve

Izziv

Učenci zberejo in analizirajo podatke o izbranem šolskem vprašanju (npr. navade razvrščanja odpadkov, načini prihoda v šolo, poraba časa za domače naloge) ter na podlagi ugotovitev oblikujejo utemeljen predlog spremembe za vodstvo šole.

Potek dejavnosti

- Učenci sestavijo kratek anketni vprašalnik ali opazovalni list ter zberejo podatke.
- Podatke vnesejo v digitalno aplikacijo, jih uredijo in vizualizirajo z ustreznimi grafičnimi prikazi.
- Oblikujejo zaključke in pripravijo kratek dopis ali predstavitev s predlogom ukrepa na podlagi podatkov.

Vprašanja za učence

Vprašanja

- Kaj nam zbrani podatki dejansko sporočajo in kje so njihove omejitve?
- Katera predstavitev podatkov bo najbolj jasno prikazala ključne ugotovitve?
- Kako lahko s podatki utemeljimo svojo odločitev?

Viri in orodja: anketni vprašalnik ali opazovalni list, digitalna preglednica oziroma program za statistično obdelavo podatkov, orodje za izdelavo grafičnih prikazov ter predloga za pripravo dopisa ali predstavitve.

Usmeritev za oblikovanje kriterija uspešnosti: uspešen sem, ko podatke ustrezno grafično prikažem, iz njih oblikujem utemeljene ugotovitve ter na njihovi podlagi predlagam izvedljivo rešitev.

6.2.12 Interaktivni tematski sklop Nevroznanost: Oblikovanje okolja za boljše učenje

Izziv

Na podlagi spoznanj o delovanju možganov, na primer o pozornosti, spominu, vplivu stresa in počitku, učenci predlagajo in preizkusijo spremembo učnega okolja ali učne rutine v razredu.

Potek dejavnosti

- Učenci ob gradivih, ki jih strokovno preveri učitelj, spoznajo izbrane ugotovitve o pozornosti, spominu in pogojih za učenje. Razlikujejo med ugotovitvami raziskav in lastnimi predpostavkami o tem, kaj bi pomagalo njihovemu razredu.
- Predlagajo eno spremembo pri pouku, na primer kratek gibalni odmor ali drugačno postavitev miz za zmanjšanje motenj. Z učiteljem določijo način in trajanje preizkusa ter vnaprej opredelijo, kaj bodo spremljali.
- Pred spremembo in med njenim enotedenskim preizkušanjem v primerljivih okoliščinah zbirajo kratke samoocene počutja in zbranosti. Primerjajo opažanja ter upoštevajo druge dejavnike, ki bi lahko vplivali nanje. Samoocen ne obravnavajo kot dokaz izboljšanih učnih dosežkov.

Vprašanja

Vprašanja za učence

- Na kateri preverjeni ugotovitvi temelji naš predlog?
- Kaj bomo spremljali in kako?
- Kaj lahko iz opažanj sklepamo o počutju in zbranosti ter česa iz njih ne moremo sklepati o uspešnosti učenja?

Viri in orodja: strokovno preverjena gradiva, ki jih izbere učitelj, predloga za načrt preizkusa, kratka lestvica za samooceno počutja in zbranosti, preglednica za beleženje podatkov ter pripomočki, potrebni za izvedbo izbrane spremembe.

Usmeritev za oblikovanje kriterija uspešnosti: uspešen sem, ko predlog utemeljim s preverjenim virom, sodelujem pri načrtovanem preizkusu ter na podlagi zbranih opažanj pojasnim ugotovitve, omejitve sklepanja in možne izboljšave.

6.3 Primeri iz finančne pismenosti

V tem poglavju zapisane dejavnosti sledijo področju finančne pismenosti, predstavljene v poglavju 3. Razvrstitev je didaktična: posamezna dejavnost lahko povezuje več področij, digitalni in trajnostni vidik pa sta vključena prečno. Kadar je cilj celovito razvijanje podjetnosti, posamezne dejavnosti povežemo v daljši projekt, v katerem učenci raziščejo potrebo ciljne skupine, oblikujejo rešitev, načrtujejo vire ter rešitev preizkusijo in ovrednotijo.

Pri dejavnostih o osebnih in družinskih financah učenci niso dolžni razkrivati dejanskih prihodkov, dolgov, premoženja ali drugih zasebnih okoliščin. Osebne dnevnike lahko ohranijo zase, za skupno obravnavo pa uporabijo izmišljene primere. Kadar dejavnost

predvideva pogovor doma ali uporabo lastnih podatkov, učitelj ponudi enakovredno možnost dela s pripravljenim primerom.

Vse dejavnosti so avtorsko pripravljene za ta priročnik.

6.3.1 Denar in transakcije

A) Finančni pojmi v življenjskih situacijah

Izhodišče: II. in III. VIO OŠ; zahtevnejši pojmi tudi v srednji šoli.

Izziv

Učenci pripravijo razumljivo razlago izbranega finančnega pojma za mlajšega vrstnika ali drugo določeno ciljno skupino.

Potek dejavnosti

- Vsaka skupina dobi finančni pojem, na primer prejemek, izdatek, obresti, inflacija, tveganje ali garancija, in poišče življenjsko situacijo, v kateri se uporablja.
- Pojem razloži z lastnimi besedami, doda konkreten primer ter ga po potrebi razlikuje od sorodnega pojma.
- Razlago preizkusi pri sošolcu, ki pojma ni obravnaval. Na podlagi njegovih vprašanj jo dopolni in pripravi kartico, kratek zapis ali zvočno razlago za izbrano ciljno skupino.

Vprašanja

Vprašanja za učence

- V kateri življenjski situaciji se pojem pojavi?
- Kako bi ga razložili brez uporabe iste besede?
- Kaj je bilo pri razlagi nejasno in kako smo jo izboljšali?

Viri in orodja: kartice s finančnimi pojmi, pripravljeni življenjski primeri, učbenik ali preverjen slovar pojmov ter predloga za razlago.

Kriterij uspešnosti: uspešen sem, ko pojem pravilno povežem z življenjsko situacijo, ga razložim z razumljivim primerom in razlago izboljšam na podlagi odziva vrstnika.

B) Potrebe in želje

Izhodišče: I.–III. VIO OŠ; v I. VIO OŠ uporabimo slikovne kartice in manjše število možnosti.

Izziv

Učenci razlikujejo med potrebami in željami ter utemeljijo, zakaj je presoja odvisna od življenjskih okoliščin.

Potek dejavnosti

- Učenci prejmejo kartice z izdelki in storitvami, na primer s toplimi oblačili, hrano, internetno povezavo, pametnim telefonom ali vstopnico za koncert.
- Kartice najprej razvrstijo med potrebe in želje. Nato dobijo različne izmišljene osebe in okoliščine ter preverijo, ali bi razvrstitev ostala enaka.
- Za izbrani primer z omejenim zneskom pripravijo prednostni seznam in pojasnijo, čemu bi namenili sredstva najprej. Rešitve primerjajo ter prepoznajo, kje so možne različne utemeljene odločitve.

Vprašanja za učence

Vprašanja

- Kaj človek potrebuje za varno in dostojno življenje?
- Ali smo pri zadovoljevanju potreb in želja finančno omejeni in zakaj?
- Katere posebne okoliščine posameznika lahko vplivajo na dojemanje potreb in želja?
- Kako se lahko presoja spremeni glede na posebne okoliščine?
- Kako omejena finančna sredstva vplivajo na naše prednostne naloge?

Viri in orodja: slikovne ali besedne kartice, izmišljeni opisi oseb in okoliščin ter žetoni ali preprost proračun.

Kriterij uspešnosti: uspešen sem, ko svojo razvrstitev utemeljim, upoštevam okoliščine izbranega primera in ob omejenih sredstvih določim smiselne prednostne naloge.

C) Digitalni nakup in naročnina

Izhodišče: III. VIO in srednja šola.

Izziv

Učenci pripravijo kratek pripomoček, s katerim lahko vrstnik pred potrditvijo digitalnega nakupa preveri dejanske stroške in pogoje.

Potek dejavnosti

- Na dveh učiteljevih učnih primerih primerjajo enkratni nakup, naročnino in brezplačno preizkusno obdobje, ki mu sledi plačilo.
- Izračunajo skupni strošek v enakem obdobju ter poiščejo pogoje samodejnega podaljšanja, odpovedi in dodatnih nakupov.
- Oblikujejo seznam vprašanj »Kaj preverim pred potrditvijo?«. Sošolec z njim presodi nov primer; avtorji opazujejo, kaj je razumljivo in kaj manjka, ter pripomoček izboljšajo.

Vprašanja za učence

Vprašanja

- Koliko znaša končni skupni strošek nakupa in kdaj nastane obveznost plačila?
- Katere pogoje moramo preveriti?
- Ali naš seznam drugemu učencu pomaga opaziti pomembne razlike?

Viri in orodja: pripravljene izmišljene ponudbe z vsemi potrebnimi pogoji, računalo in predloga primerjave. Za dejavnost ne ustvarjamo uporabniških računov in ne opravljamo nakupov.

Kriterij uspešnosti: uspešen sem, ko izračunam primerljive skupne stroške, pojasnim pomembne pogoje in na podlagi preizkusa izboljšam pripomoček za vrstnike.

D) Nakup, popravilo ali izposoja

Izhodišče: II. in III. VIO OŠ; z zahtevnejšimi izračuni tudi srednji šoli.

Izziv

Razred potrebuje opremo za skupno dejavnost. Učenci presodijo, ali je smiselneje kupiti novo, pridobiti rabljeno, popraviti obstoječo ali si jo izposoditi.

Potek dejavnosti

- Pri predvidenih uporabnikih preverijo, kakšno opremo potrebujejo in kako pogosto jo bodo uporabljali.
- Zberejo podatke o dosegljivih možnostih ter primerjajo stroške pridobitve, uporabe in vzdrževanja v enakem obdobju. Upoštevajo pričakovano življenjsko dobo, možnost ponovne uporabe, odpadke in dostopnost za različne učence.
- Ločijo podatke od ocen in navedejo, česa ne vedo. Predlog predstavijo razredu in odgovorni osebi, nato v dogovorjenem obsegu preizkusijo izposojo ali uporabo obstoječe opreme ter preverijo ustreznost rešitve.

Vprašanja za učence

Vprašanja

- Kaj zares potrebujemo in katera možnost je izvedljiva z našimi razpoložljivi finančnimi sredstvi?
- Ali obstajajo stroški, ki bi jih lahko ob izračunu začetne cene spregledali?
- Kaj vemo o vplivu na okolje in kaj bi morali še preveriti?

Viri in orodja: popis obstoječe opreme, ceniki ali pripravljeni podatki, sogovorniki in preglednica primerjave. V II. VIO primerjamo dve možnosti z enostavnimi podatki; starejši vključijo stroške skozi daljše obdobje.

Kriterij uspešnosti: uspešen sem, ko primerjam možnosti glede na potrebe uporabnikov, stroške in porabo virov, utemeljim predlog ter po preizkusu pojasnim njegovo ustreznost in omejitve.

6.3.2 Načrtovanje in upravljanje financ

A) Izdelava osebnega, družinskega ali projektnega proračuna

Izhodišče: II. in III. VIO OŠ; v II. VIO OŠ uporabimo preprost razredni ali projektni proračun.

Izziv

Učenci na podlagi izmišljenih podatkov pripravijo izvedljiv osebni, družinski ali projektni proračun ter ga prilagodijo spremenjenim okoliščinam.

Potek dejavnosti

- Učenci prejmejo simuliran mesečni proračun ali oblikujejo proračun za izbrani projekt z določenimi prihodki oziroma razpoložljivimi finančnimi sredstvi.
- Odhodke razvrstijo, določijo prednostne naloge in predvidijo finančno rezervo. Pri projektnem proračunu razjasnijo, komu bo dejavnost koristila, ter preverijo možnost izposoje ali ponovne uporabe virov.
- Ko prejmejo nov podatek o stroških ali virih, načrt popravijo in pojasnijo, kako sprememba vpliva na izvedbo ter uporabnike.

Vprašanja za učence

Vprašanja

- Kateri prejemki oz. prihodki so zanesljivi in kateri negotovi?
- Kateri odhodki so nujni in kje lahko načrt prilagodimo?
- Kaj bomo storili, če stroški presežejo razpoložljiva sredstva?

Viri in orodja: izmišljeni podatki, predloga proračuna, računalo ter opis osebnega, družinskega ali projektnega primera.

Kriterij uspešnosti: uspešen sem, ko prihodke in odhodke razporedim v izvedljiv proračun, pojasnim prednostne naloge in načrt prilagodim spremenjenim okoliščinam.

B) Načrtovanje finančnega načrta

Izhodišče: II. in III. VIO OŠ ter srednja šola.

Izziv

Učenci za izbran osebni ali skupni finančni cilj pripravijo izvedljiv finančni načrt.

Potek dejavnosti

- Cilj konkretno opišejo, določijo potreben znesek in rok ter pojasnijo njegov pomen zanj ali skupnost.
- Preverijo razpoložljiva finančna sredstva in realne možnosti pridobitve dodatnih. Izračunajo, koliko bi morali prihraniti v posameznem obdobju, da bi dosegli načrtovano višino potrebnih finančnih sredstev.
- Če cilj v načrtovanem času ni izvedljiv, načrt ob sprotnem spremljanju napredka prilagodijo in opredelijo razloge za neizvedljivost cilja.
- Pri skupnem cilju naloge in odgovornosti razdelijo med člane.

Vprašanja za učence

Vprašanja

- Zakaj je cilj pomemben in ali izračun temelji na realnih možnostih?
- Kaj lahko spremenimo, če razpoložljiva sredstva ne zadoščajo?
- Kako bomo spremljali napredek?

Viri in orodja: pripravljen primer ali izbrani projekt, podatki o stroških, računalo in časovnica.

Kriterij uspešnosti: uspešen sem, ko določim cilj, znesek in rok, utemeljim izvedljivost načrta ter pojasnim, kako ga bom spremljal in po potrebi prilagodil.

C) Spremljanje osebne porabe in finančnih odločitev

Izhodišče: II. in III. VIO OŠ ter srednja šola.

Izziv

Učenci na primeru tedenske porabe prepoznajo povezave med izdatki, potrebami in razlogi za nakup ter predlagajo izvedljivo izboljšavo.

Potek dejavnosti

- Uporabijo v naprej pripravljen primer zapisa spremljanja osebne porabe ali vodijo svojo realno evidenco porabe, ki jo lahko ohranijo zase.

– Poleg datuma, namena izdatka (npr. majica), kategorije (npr. oblačila) in zneska, zabeležijo tudi razlog za odločitev (npr. načrtovana potreba, napovedano zvišanje cen, razprodaje, oglas ali vpliv vrstnikov).
– Ob koncu razvrstijo izdatke, poiščejo vzorec ter predlagajo spremembo, ki ustreza okoliščinam primera. Pojasnijo, kako bi preverili, ali je sprememba pomagala.

Vprašanja za učence

Vprašanja

– Kaj je vplivalo na odločitev in kateri izdatki so bili načrtovani?
– Kaj bi bilo glede na okoliščine smiselno spremeniti?
– Katere omejitve moramo upoštevati?

Viri in orodja: predloga dnevnika in pripravljen primer. Pri skupni obravnavi uporabljamo izmišljene podatke.

Kriterij uspešnosti: uspešen sem, ko na podatkih prepoznam vzorec porabe, pojasnim vplive na odločitve in predlagam utemeljeno spremembo.

D) Pogovor doma o finančnih navadah

Izhodišče: II. in III. VIO OŠ ter srednja šola.

Izziv

Učenci primerjajo načine, kako ljudje načrtujejo nakupe, varčujejo in se odzivajo na spremembe pri plačevanju. Gre za presojanje finančnega vedenja posameznika.

Potek dejavnosti

– Učenci uporabijo vprašalnik za prostovoljen pogovor s starši, skrbniki ali drugo odraslo osebo. Enakovredna možnost je delo s pripravljenim zapisom izmišljenega pogovora.
– V vprašalnik naj vključijo samooceno kandidata za pogovor glede finančne pismenosti in vedenja.
– Sogovornika ne sprašujejo po višini prejemkov, dolgovih ali premoženju, ampak samo po prisotnosti teh kategorij (npr. ali posameznik ima možnost varčevanja, ali ima kredit za nepremičnino, ali se zadolži tudi za dopust, ali se odloča za finančne naložbe v sklade) .
– Osredotočijo se na finančno vedenje posameznika (npr. ali in kako načrtuje večjega nakup, ali loči med kratkoročnimi in dolgoročnimi finančnimi cilji s primer, kako varčuje, ali pred sklenitvijo pogodb pri ponudnikih finančnih storitev primerjajo ponudbe, ali so spremenili svoje plačilne navade zaradi digitalnega poslovanja).

– Posebno pozornost namenijo tako imenovanim impulzivnim nakupom oziroma finančnim odločitvam.
– Ugotovitve brez osebnih podatkov povežejo s pripravljenim učnim primerom in pojasnijo, kateri način načrtovanja bi bil v njem uporaben.

Vprašanja za učence

Vprašanja

– Kako ljudje prilagodijo načrtovanje svojim potrebam in razpoložljivim sredstvom?
– Kaj se je pri plačevanju in nakupovanju sčasoma spremenilo?
– Kateri način načrtovanja bi bil uporaben tudi v pripravljenem učnem primeru in zakaj?
– Ali je šlo pri preučevanem posamezniku za bolj finančno preudaren vzorec vedena ali za bolj finančno impulziven vzorec vedenja? Svojo trditev argumentirajo in primerjajo s samoocenitvijo vprašanega.
– Ali so posamezniki finančno vedenje prevzeli iz svojega matičnega okolja ali so se finančno izobraževali?

Viri in orodja: vprašalnik za pogovor in enakovreden izmišljeni primer. Učenci ne zbirajo niti ne predstavljajo občutljivih osebnih podatkov.

Kriterij uspešnosti: uspešen sem, ko brez razkrivanja zasebnih podatkov opišem izbrani način finančnega načrtovanja ter utemeljim, kdaj in zakaj bi bil uporaben.

6.3.3 Tveganje in korist

A) Primerjava varčevanja in naložb

Izhodišče: srednja šola; v III. VIO OŠ uporabimo poenostavljeno primerjavo manjšega števila možnosti.

Izziv

Učenci razlikujejo med varčevanjem in vlaganjem ter presodijo dostopnost denarja oz. kako zaslužiti denar, opredelijo stroške, tveganje in možnost donosa glede na izbrani cilj.

Potek dejavnosti

– Na pripravljenih primerih primerjajo različne naložbene možnosti: hranjenje gotovine, bančni varčevalni račun, vezano vlogo, naložbo v investicijski sklad, delnice, obveznice ...

– Razlikujejo med bančno vlogo in različnimi naložbenimi možnostmi, katere vrednost lahko niha in pri kateri je mogoča izguba vloženega denarja.
– Naložbene možnosti presodijo glede rok, dostopnosti sredstev, stroškov, tveganja in možnega donosa. Izbiro utemeljijo za konkreten primer in navedejo podatke, ki jih še potrebujejo.
– Naložbene možnosti presodijo s trajnostnega vidika in navedejo ter opredelijo trajnostne finančne instrumente (npr. zelene obveznice) in poiščejo primere za Slovenijo.

Vprašanja za učence

Vprašanja

– Katera naložbena možnost ustreza cilju glede donosnosti in času, ko bomo denar potrebovali?
– Kakšna tveganja in stroške vključuje?
– Kakšen donos je mogoč, kakšna je negotovost in kaj lahko izgubimo?
– Koliko časa potrebujemo, da pridemo do denarja in katere informacije še manjkajo?

Viri in orodja: izmišljeni opisi finančnih možnosti z enako strukturiranimi podatki, računalo in primerjalna preglednica.

Kriterij uspešnosti: uspešen sem, ko razlikujem med varčevanjem in naložbo, možnosti primerjam po enakih kriterijih ter izbiro utemeljim glede na cilj in tveganje.

B) Igra življenjskih odločitev

Izhodišče: III. VIO OŠ in srednja šola; v III. VIO OŠ uporabimo izredne stroške razrednega projekta.

Izziv

Učenci primerjajo odziv na isti nepredvideni dogodek v dveh proračunih, enem z rezervo in drugem brez nje, ter presodijo pomen finančne rezerve.

Potek dejavnosti

– Skupine dobijo dva primerljiva proračuna z enakim ciljem. Eden vključuje finančno rezervo, drugi ne.
– Oba proračuna soočijo z istim nepričakovanim izdatkom ali zamikom prejemka ter določijo potrebne prilagoditve.
– Primerjajo posledice prilagoditve za nepričakovane izdatke, druge načrte in ljudi, ki jih odločitev zadeva. Nato predlagajo, kako bi rezervo oblikovali in kdaj bi jo bilo smiselno uporabiti.

Vprašanja za učence

Vprašanja

– Kako se načrtovanje razlikuje glede na to, ali je rezerva na voljo?
– Katere izdatke lahko prilagodimo in katerih ne?
– Kako določimo primerno višino rezerve?
– Kako rezervo izračunamo?
– Kateri so dejavniki, ki vplivajo na višino rezerve?

Viri in orodja: začetni proračun, kartice presenečenja, računalo in predloga za popravljeni načrt.

Kriterij uspešnosti: uspešen sem, ko primerjam posledice nepredvidenega dogodka v obeh proračunih ter utemeljim, kako in kdaj uporabiti finančno rezervo.

C) Postavljanje finančnih ciljev

Izhodišče: II. in III VIO OŠ, srednja šola.

Izziv

Učenci oblikujejo jasne, merljive in dosegljive finančne cilje (SMART metoda).

Potek dejavnosti

– Učenci oblikujejo osebni finančni cilj, ki izpolnjuje pogoje: je natančno določen, merljiv, uresničljiv, relevantno pomemben in časovno opredeljen (npr. »V treh mesecih bom prihranil 30 € s prodajo starih knjig in zmanjšanjem nakupa prigrizkov.«).
– Določijo, koliko denarja potrebujejo in do kdaj želijo cilj doseči.
– Premislijo, katere dejavnosti ali spremembe v ravnanju jim lahko pomagajo pri doseganju cilja.
– Svoj cilj preverijo glede na posamezne značilnosti metode SMART in ga po potrebi izboljšajo.

Vprašanja za učence

Vprašanja

– Zakaj so splošni cilji (npr. »prihranil bom nekaj denarja«) redko uspešni?
– Kako lahko ugotovimo, ali je cilj dosegljiv?
– Kaj lahko naredimo, če ugotovimo, da cilj ni realen?
– Katere svoje navade bi morali spremeniti, da bi cilj dosegli?
– Kako bomo vedeli, ali smo cilj dosegli?

Viri in orodja: predloga za oblikovanje finančnega cilja po metodi SMART, preglednica za izračun potrebnega mesečnega/tedenskega zneska varčevanja, primeri osebnih finančnih ciljev.

Kriterij uspešnosti: uspešen sem, ko jasno opredelim svoj finančni cilj, določim njegovo vrednost in časovni okvir, presodim, ali je dosegljiv, ter načrtujem in spremljam konkretne korake za njegovo uresničitev.

D) Moja finančna odločitev in njene posledice

Izhodišče: III. VIO OŠ in srednja šola.

Izziv

Učenci primerjajo kratkoročne in dolgoročne posledice finančne odločitve ter izberejo možnost, ki ustreza okoliščinam primera.

Potek dejavnosti

- Učenci dobijo izmišljeni scenarij, na primer impulziven nakup, nakup na obroke, varčevanje za cilj ali izbiro med cenejšim izdelkom s krajšo in dražjim izdelkom z daljšo življenjsko dobo.
- Za najmanj dve možnosti pripravijo odločitveno drevo. Upoštevajo neposreden strošek, poznejše obveznosti, možne koristi, tveganja in vpliv odločitve na druge načrte.
- Izberejo možnost, jo utemeljijo z razpoložljivimi podatki in opišejo, kateri nov podatek bi lahko njihovo odločitev spremenil.

Vprašanja za učence

Vprašanja

- Kaj pridobimo takoj in čemu se zaradi odločitve odpovemo?
- Kakšne posledice odločitve se lahko pokažejo pozneje?
- Kateri podatek bi lahko spremenil našo izbiro?

Viri in orodja: pripravljeni scenariji, podatki o stroških in pogojih ter predloga odločitvenega drevesa.

Kriterij uspešnosti: uspešen sem, ko primerjam vsaj dve možnosti, pojasnim njune kratkoročne in dolgoročne posledice ter izbiro utemeljim s podatki in okoliščinami primera.

6.3.4 Finančno okolje

A) Spoznavanje finančnih institucij

Izhodišče: III. VIO OŠ in srednja šola.

Izziv

Učenci pripravijo pregleden vodič, ki vrstniku pomaga prepoznati vlogo izbrane finančne institucije ter njegove pravice in odgovornosti pri uporabi storitve te finančne institucije.

Potek dejavnosti

- Skupine raziščejo osnovne naloge banke, zavarovalnice, družbe za upravljanje, ponudnika plačilnih storitev ali druge ustrezne finančne institucije.
- Za izmišljeno življenjsko situacijo opredelijo, katera storitev bi bila pomembna, kakšni so osnovni pogoji, stroški in tveganja ter kje je mogoče dobiti neodvisne informacije ali pomoč.
- Pripravijo kratek vodič ali infografiko. Druga skupina jo uporabi pri novem primeru in opozori na nejasnosti, ki jih avtorji nato popravijo.
- Učitelj lahko posebej opozori tudi na etične finančne institucije, na trajnostne sklade in učencem ponudi možnost raziskave trajnostnih vidikov financiranja.

Vprašanja za učence

Vprašanja

- Katero potrebo rešuje storitev in kdo jo zagotavlja?
- Katere pogoje, stroške in odgovornosti moramo preveriti?
- Kam se lahko obrnemo po neodvisno pojasnilo ali pomoč?

Viri in orodja: uradne informativne strani izbranih institucij in nadzornih organov, pripravljeni primeri ter predloga vodiča. Učitelj vnaprej preveri ustreznost virov.

Kriterij uspešnosti: uspešen sem, ko pravilno pojasnim vlogo izbrane institucije, navedem pomembne pogoje ter pripravim vodič, ki ga vrstnik lahko uporabi pri konkretnem primeru.

B) Branje finančnih dokumentov

Izhodišče: III. VIO OŠ za račun in izpisek; v srednji šoli tudi za kreditne in depozitne pogodbe.

Izziv

Učenci v vzorčnem finančnem dokumentu poiščejo podatke, ki jih mora uporabnik razumeti pred plačilom, podpisom pogodbe ali drugo finančno odločitvijo.

Potek dejavnosti

- Učenci analizirajo anonimiziran ali izmišljen račun, bančni izpisek, ponudbo za zavarovanje, pogodbo o naročnini oziroma za SŠ poenostavljen primer kreditne ali depozitne pogodbe.
- Poiščejo znesek, rok, prejemnika, stroške, obresti, trajanje, pogoje za spremembe pogodbe, za odpoved ali odstop od pogodbe ter označijo pojme, ki jih ne razumejo.
- Pripravijo kontrolni seznam in z njim drugemu učencu razložijo dokument. Skupaj preverijo, ali so našli vse podatke, potrebne za odločitev.

Vprašanja

Vprašanja za učence

- Ali ima večina odločitev v življenju posameznika finančne posledice?
- Kaj moramo obvezno preveriti pred plačilom ali podpisom pogodbe s finančnimi posledicami?
- Kateri stroški ali obveznosti nastanejo pozneje?
- Katera pojasnila bi morali v zvezi s finančnimi pogodbami pridobiti, preden se odločimo?

Viri in orodja: izmišljeni ali ustrezno anonimizirani dokumenti, slovar pojmov in kontrolni seznam. Ne uporabljamo dokumentov z resničnimi osebnimi podatki.

Kriterij uspešnosti: uspešen sem, ko v dokumentu pravilno poiščem ključne podatke, pojasnim njihove posledice ter prepoznam vprašanja, ki jih je treba razjasniti pred odločitvijo.

C) Kritično presojanje oglasnih sporočil

Izhodišče: III. VIO OŠ in srednja šola.

Izziv

Učenci presodijo, katere trditve v oglasu so preverljive in katere predvsem spodbujajo nakup, ter pripravijo razlago za vrstnike.

Potek dejavnosti

- Na pripravljenih primerih primerjajo klasičen oglas, objavo na družbenem omrežju in ponudbo z okoljsko trditvijo.
- Ločijo ceno, pogoje in dokazljive lastnosti od obljub, pritiska časovne omejitve in nejasnih izrazov, kot sta zelen ali okolju prijazen. Poiščejo, na čem posamezna trditev temelji in katere informacije manjkajo.
- Oblikujejo kratek prikaz z vprašanji za preverjanje oglasa ter pri sošolcih preverijo njegovo razumljivost.

Vprašanja za učence

Vprašanja

- Kdo nas nagovarja in s kakšnim namenom?
- Katera trditev je podprta s podatkom in kaj bi morali vedeti pred odločitvijo?
- Ali poznam pojem zeleno zavajanje in katere trditve v oglasih (npr. za finančne storitve, oblačila) bi lahko to bile?
- Ali oglas omogoča primerjavo z drugimi možnostmi?

Viri in orodja: učiteljev izbor oglasnih primerov, primerjalni list ter navedeni viri za preverjanje trditev.

Kriterij uspešnosti: spešen sem, ko razlikujem med preverljivimi podatki in oglasnimi obljubami, utemeljim presojo ter pripravim razumljivo pomoč za vrstnike.

D) Finančni detektiv

Izhodišče: III. VIO OŠ in srednja šola.

Izziv

Učenci za vrstnike pripravijo navodila za prepoznavanje sumljivih finančnih sporočil in ponudb.

Potek dejavnosti

- Na učiteljevih izmišljenih primerih analizirajo sporočilo o plačilu, spletno ponudbo in obljubo hitrega zaslužka.
- Poiščejo opozorilne znake, kot so pritisk k takojšnjemu dejanju, nejasna identiteta ponudnika ali zahteva po občutljivih podatkih. Razlikujejo med običajnim finančnim tveganjem in znaki morebitne prevare.
- Pripravijo zaporedje preverjanja: ustavim se, preverim izvor po neodvisni poti in po potrebi poiščem pomoč. Vrstniki navodila uporabijo pri novem učnem primeru, avtorji pa jih na podlagi preizkusa izboljšajo.

Vprašanja

Vprašanja za učence

- Kaj vzbuja dvom in zakaj?
- Kako lahko preverimo ponudnika, ne da bi uporabili povezavo iz sumljivega sporočila?
- Kdaj potrebujemo pomoč zaupanja vredne odrasle osebe ali ustrezne institucije?

Viri in orodja: pripravljeni primeri brez aktivnih povezav in resničnih osebnih podatkov, kontrolni seznam in učiteljeva pomoč.

Kriterij uspešnosti: uspešen sem, ko utemeljim opozorilne znake, pojasnim varen postopek preverjanja ter na podlagi preizkusa izboljšam navodila za vrstnike.

7 Primeri učnih priprav

Poglavje vsebuje dve obsežnejši učni pripravi, ki prikazujeta povezovanje predmetnih ciljev s podjetnostnimi kompetencami. Pripravi sta namenjeni kot zgled; učitelj obseg, zahtevnost in način izvedbe prilagodi svojim učencem ter ciljem predmeta.

Primer 1: Šolski prostor za druženje – maketa iz različnih materialov

Avtorica: Urška Harej Čoha

Predmet:	**LIKOVNA UMETNOST**
Vzgojno-izobraževalno obdobje (I., II., III.) oz. SŠ:	Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje, osnovna šola (dejavnost je, s prilagoditvami predmetnih ciljev in upoštevanju kognitivnih sposobnosti, izvedljiva v vseh starostnih obdobjih in v srednji šoli)
Predmetni cilji, standardi znanja in didaktična priporočila, v katerih se skupni cilj odraža:	**Likovni jezik** • Učenec razvija zmožnost nadgrajevanja likovnega jezika v likovnem izdelku. • Na primerih umetnin analizira likovne elemente, likovne – spremenljivke in načela likovnega reda na ploskvi in v prostoru. • Učenec ob likovnem izražanju in vrednotenju umetniških del poglablja razumevanje spoznanih likovnih pojmov in spoznava nove posebnosti likovnega jezika. **Likovne tehnike** • Učenec razvija veščine in spretnosti pri rokovanju s tradicionalnimi in sodobnimi likovnimi materiali in pripomočki ob uporabi klasičnih likovnih tehnik ali digitalne tehnologije. • Učenec samostojno izbira ponujene likovne materiale in pripomočke (likovne tehnike) in jih kombinira glede na zastavljeno likovno nalogo. **Likovna umetnost v prostoru in času** • Učenec raziskuje in vrednoti povezave med likovno umetnostjo in drugimi področji človekovega delovanja. • Učenec se odziva na aktualne pojave v okolju z lastnim likovnim izdelkom.

Kratek opis dejavnosti:	• Učenci oblikujejo in izvedejo anketo med sovrstniki na šoli/v generaciji/v razredu o zadovoljstvu z ureditvijo šolskih prostorov. • Analizirajo pridobljene rezultate in iz njih oblikujejo nabor rešitev (določijo prostor, ki ga bodo urejali, želje anketirancev ...). • V skupinah izdelajo načrt dela (ogled izbranega prostora, fotografija prostora, možganska nevihta, izberejo način predstavitve ...). • Učenci svojo idejo predstavijo kot izdelek na ploskvi (skica, intervencija na fotografiji ...). • Učenci izdelajo maketo svoje ideje. • Pripravijo razstavo idejnih rešitev v šolskih prostorih ali na spletu in pridobijo mnenje ostalih učencev. • Na osnovi zbranih mnenj pridobijo predloge za izboljšave, ki jih vključijo v maketo.
Kriteriji uspešnosti:	Uspešen sem, ko: • pri snovanju ideje smiselno upoštevam rezultate izvedene ankete, • predlagam vsaj eno idejo in jo izvedem v skici/fotomontaži/kolažu, • izdelam maketo, • pridobim povratno informacijo sošolcev/drugih učencev, • idejo/del ideje udejanjim v prostoru.
Dokazi:	• Rezultati ankete, • nabor idej, • izbrana ideja predstavljena v skici/fotomontaži/kolažu, • maketa rešitve, • razstava nastalih maket, • vrstniške povratne informacije o idejah, • izvedba v prostoru.

Primer 2: Spodbujanje skupnega cilja Podjetnost pri pouku zgodovine

Avtorica: dr. Vilma Brodnik

Primer se nanaša na izbirno temo v ekonomski gimnaziji *Kako so vzpostavili prve ekonomske sisteme.* Didaktično priporočilo za obravnavo izbirnih tem je učenje v obliki projektnega dela, v katerega so vgrajene kompetence podjetnosti.

Predmet:	**ZGODOVINA**
Vzgojno-izobraževalno obdobje (I., II., III.) oz. SŠ:	Srednje splošno izobraževanje: Ekonomska gimnazija, Ekonomska gimnazija s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri
Predmetni cilji, standardi znanja in didaktična priporočila, v katerih se skupni cilj odraža:	**Predmetni cilj z vključenim skupnim ciljem** Dijak: • razume okoliščine in značilnosti gospodarskega razvoja v stari Grčiji in zlasti gospodarski vzpon Aten; • razvije in izkaže podjetnostne kompetence pri projektnem učnem delu na primeru gospodarskega vzpona Aten (kolonizacija). **Standardi znanja** Dijak na temelju primarnih in sekundarnih zgodovinskih virov: • razloži vzroke, ki so pripeljali do gospodarskega vzpona stare Grčije in zlasti Aten; • opiše značilnosti gospodarskega razvoja stare Grčije s poudarkom na Atenah.
Kratek opis dejavnosti:	Priprava izhaja iz didaktičnih priporočil za obravnavo teme. V nadaljevanju je predstavljena didaktična prilagoditev s poudarkom na podjetnostnem procesu in etični presoji različnih posledic predloga. Učenje poteka v obliki projektnega dela in metode simulacije. • Fazi pobude in načrtovanja Dijaki na podlagi primarnih in sekundarnih virov raziščejo gospodarske in družbene razmere ter geografske danosti, povezane z grško kolonizacijo.

Kratek opis dejavnosti:	V vlogi atenskih trgovcev oblikujejo predlog za ustanovitev kolonije na območju Črnega morja. Opredelijo njen namen, potrebne ljudi in sredstva, možne gospodarske dejavnosti (trgovina, obrt, kmetijstvo) ter predlog ureditve skupnosti (demokracija). • Faze izvedbe, interpretacije, predstavitve Predloge predstavijo na simulirani atenski agori, odgovorijo na vprašanja drugih skupin in pojasnijo, zakaj bi atenski trgovci ter morebitni naseljenci predlog podprli. Ob zgodovinskih virih presodijo koristi, bremena in možne posledice za atenski polis, trgovce, naseljence, prebivalce območja naselitve in okolje. Pojasnijo tudi, kateri pogledi so v virih zastopani in kateri manjkajo. Na podlagi razprave predlog dopolnijo ter navedejo njegove omejitve. Pri presoji razlikujejo med razumevanjem odločitev v zgodovinskem kontekstu in njihovim vrednotenjem z današnje perspektive. Vrednotenje zamisli – dijaki primerjajo predloge ureditve skupnosti po vnaprej pojasnjenih kriterijih. Pri tem upoštevajo, kdo sodeluje pri odločanju, kdo je izključen in kako so razdeljene koristi ter bremena (demokracija po atenskem zgledu, kraljevina po špartanskem zgledu). Izbiro demokracije po atenskem zgledu utemeljijo z zgodovinskimi viri. Etično in trajnostno razmišljanje – dijaki ob zgodovinskih virih presodijo, komu bi ustanovitev kolonije koristila in komu bi lahko škodovala. Poleg interesov atenskega polisa in trgovcev upoštevajo vpliv na prebivalce koloniziranega območja na obalah Črnega morja ter drugih skupin, ki bi jih sprememba zadevala. Preučijo vprašanja dostopa do zemlje in virov, odnosov med različnimi skupnostmi, uporabe prisile ter dolgoročnih posledic na kulturo in okolje. Razlikujejo med razumevanjem predloga ustanovitve kolonije v zgodovinski perspektivi in njegovo presojo z današnjega vidika.

Kratek opis dejavnosti:	Motiviranje in vztrajnost – ker prepoznajo probleme s prenaseljenostjo in skromnimi možnostmi za kmetovanje v atenskem polisu, vse sile usmerijo v pridobivanje someščanov za realizacijo ideje, tako da jih na atenski agori večkrat nagovorijo s prikazom številnih prednosti življenja na obalah Črnega morja, kjer bi ustanovili novo kolonijo. Vključevanje virov – za uresničitev ideje pridobijo druge trgovce, ki so pripravljeni financirati odpravo na obale Črnega morja. Vključevanje človeških virov – za odhod in naselitev v novi koloniji na obalah Črnega morja pridobijo druge someščane, ki so se pripravljeni pridružiti odpravi, saj so jim slikovito predstavili možnosti kmetovanja na rodovitnejši zemlji, kot je v Atiki, na možnosti obrti s številnimi naravnimi viri na obalah Črnega morja, na možnosti bogatenja v trgovini, ki bi ga omogočilo širjenje trgovskega območja in izmenjava atenskih obrtnih izdelkov za kmetijske in druge proizvode iz kolonije in od domačinov z obal Črnega morja.
Kriteriji uspešnosti:	Uspešen sem, ko: • razložim kolonizacijo kot enega od pomembnih vzrokov za vzpon gospodarskega razvoja stare Grčije s poudarkom na vzponu Aten; • opišem značilnosti gospodarskega razvoja stare Grčije in Aten na primeru kolonizacije; • izkažem veščine podjetnosti pri snovanju in predstavitvi poslovne ideje za ustanovitev nove atenske kolonije na obalah Črnega morja; • na podlagi zgodovinskih virov pojasnim koristi in možne škodljive posledice predloga za različne skupine ter utemeljim svojo etično presojo, pri čemer razlikujem med zgodovinskim kontekstom in današnjim pogledom.
Dokazi:	Dokaz učenja je zasnovana in predstavljena poslovna ideja z utemeljitvijo na temelju zgodovinskih virov ter pregledom koristi, bremen in možnih posledic za različne skupine. Dijaki zapišejo tudi omejitve svojega predloga in vprašanja, ki jih uporabljeni viri ne razrešijo.

Viri in literatura

Bacigalupo, M., Weikert García, L., Mansoori, Y., in O'Keeffe, W. (2022). *Priročnik za razvijanje podjetnosti EntreComp: Podjetno učenje v učilnici in zunaj nje* (A. Polšak, ur.; A. Polšak in T. Kranjc, prev. in prir.). Zavod RS za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/Prirocnik_za_razvijanje_podjetnosti_EntreComp.pdf

Black, P., in Wiliam, D. (2009). Developing the theory of formative assessment. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability, 21*, 5–31. https://doi.org/10.1007/s11092-008-9068-5

Drašler, O., Klemenčič, A., Peršak, Š., Podkoritnik, N., Podlogar Žnidaršič, S., Romih, D., Taškar Beloglavec, S., Valand, E., in Zdolšek, D. (2024). *Zelenofinančni priročnik za študente.* Društvo ekonomistov Maribor. https://demb.si/publikacije/zelenofinancni-prirocnik-za-studente.pdf

European Union/OECD. (2023). *Financial competence framework for children and youth in the European Union.* https://doi.org/10.2874/297346

European Commission. (2021). Strategy for financing the transition to a sustainable economy (COM(2021) 390 final). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2021:390:FIN

Polšak, A. (ur.). (2019). *EntreComp: Okvir podjetnostne kompetence.* Zavod RS za šolstvo. www.zrss.si/pdf/entrecomp.pdf

United Nations Environment Programme. (2018, January 23). *Green financing.* https://www.unep.org/regions/asia-and-pacific/regional-initiatives/supporting-resource-efficiency/green-financing

Zupan, B., in Gorenc, J. (2026). *Spodbujanje podjetnosti med mladimi: Priročnik za učitelje in mentorje.* Planta.

ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ŠOLSTVO

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN MLADINO

I FEEL SLOVENIA

Sofinancira Evropska unija

ISBN 978-961-03-1537-7